

Van den Bergh – Van Liesveld (uit Lede-Arkel)

door
B. de Keijzer

Inleiding

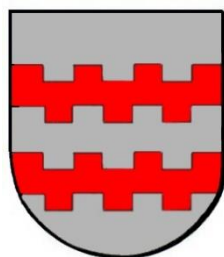
Zowel de familie Van den Bergh, evenals het latere geslacht Van Liesveld, is in 1952 uitgebreid behandeld door Groesbeek en heeft daarmee een belangrijke basis gelegd voor de genealogie van de beide families.¹ Hij deed dit als een reactie op hetgeen Vermast in de jaren 1949 en 1950 daarover had gepubliceerd in het kader van de families Uten Goye en Van Langerak.² Enige jaren later, in 1955, volgde een postuum geplaatste reactie van Vermast, waarin hij in niet te misverstane woorden zijn kritiek op Groesbeek uitte.³ Het kon niet uitblijven dat er in 1955 een weerwoord van Groesbeek volgde.⁴

In verband met het betrekkelijk snel uitsterven in mannelijke lijn van deze tak van het geslacht Lede-Arkel, de vermelding van enkele leden in de zoenovereenkomst eind 1319 na de dood van *Jan van Boenswaert* en de aansluiting van het latere geslacht Van Liesveld, was het zinvol opnieuw de beschikbare informatie bij elkaar te brengen en te bestuderen. Met name de goederen, die ze bezaten of in leen hielden, staan meer centraal dan voorheen.

Emmen, 2020 (28 oktober).⁵

Het wapen van de familie Van den Bergh

Op basis van de bewaard gebleven zegels van Herbaren III, heer van den Bergh, en zijn twee kleindochters, Elisabeth en Agniese, voerde deze tak de twee gekanteelde dwarsbalken zonder breuk. Er zijn helaas geen afbeeldingen of beschrijvingen bekend waarin de kleur van het wapen wordt genoemd. Het gevoerde wapen stemt overeen met de wapenvoering van de familiegroep Lede – Arkel en zal daarom hoogstwaarschijnlijk dezelfde kleuren hebben vertoond, namelijk: op zilver twee rode gekanteelde dwarsbalken (afb. 1).

Afb. 1. Het wapen van de familie Van Arkel.

¹ Groesbeek, Van Liesveld-1.

² P.G.F. Vermast, De Heeren van Goye, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 66 (1949) en jrg. 67 (1950).

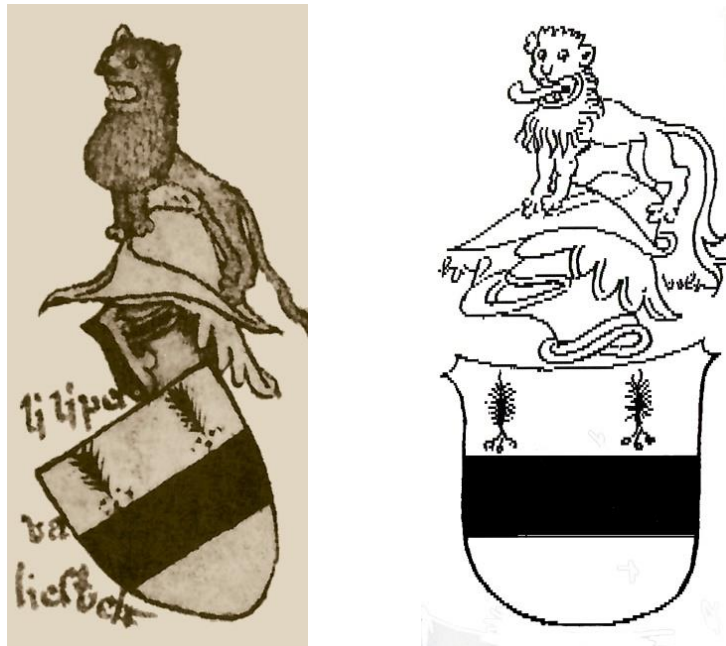
³ Vermast, Van Liesveld, kolom 371.

⁴ Groesbeek, Van Liesveld-2.

⁵ Deze nieuwe versie is afgesloten op 12 augustus 2024 nadat enige nieuwe feiten zijn gevonden. Eventuele aanvullingen en verbeteringen op deze publicatie s.v.p. richten aan de webmaster van HoGenDa: webmaster@onsvoorgeslacht.nl

Het wapen van de (latere) familie Van Liesveld

Het wapen van de familie Van Liesveld luidt: in zilver een zwarte dwarsbalk waarboven twee (soms drie) zwarte omgekeerde hermelijn staartjes. Het wapen wijkt dus duidelijk af van de het wapen van de heren van den Bergh. Als zodanig komt het beschreven wapen voor in het wapenboek *Gelre* op naam van heer Herbaren V van Liesveld (1362-1385) (afb. 2 - links),⁶ en in een wapenboek uit 1442. Dit wapenboek is in afleveringen gepubliceerd in het maandblad *De Nederlandsche Leeuw*.⁷ Het wapen Van Liesveld wordt daarin als volgt omschreven: in zilver een zwarte dwarsbalk, vergezeld in het schildhoofd van twee omgekeerde, zwarte hermelijnstaartjes; helm: goud met bruin geschadwd; helmteken: een zilveren hoed, waarop een staande halfaanzijnde rode leeuw met zilveren tong; dekkleden: zilver (afb. 2 - rechts).

Afb. 2. Links uit het wapenboek *Gelre* en rechts uit een wapenboek van 1442.

Bij Van Gouthoeven (1620) wordt het wapen van de familie Van Liesveld omschreven als ‘een swerte fasce oft baer in een zilvervelt, met twee schooven van koren int hooft vande Schilt’.⁸ Als gevolg van de verkeerde interpretatie van de omgekeerde hermelijnstaartjes heeft men het wapen Liesveld in latere tijd afgebeeld met liesbosjes of groene korenschoven. Dit heeft ertoe geleid dat er onzekerheid is ontstaan over het oorspronkelijke wapen, maar er zijn enige zegels bewaard gebleven waarop duidelijk de omgekeerde hermelijnstaartjes waar te nemen zijn.

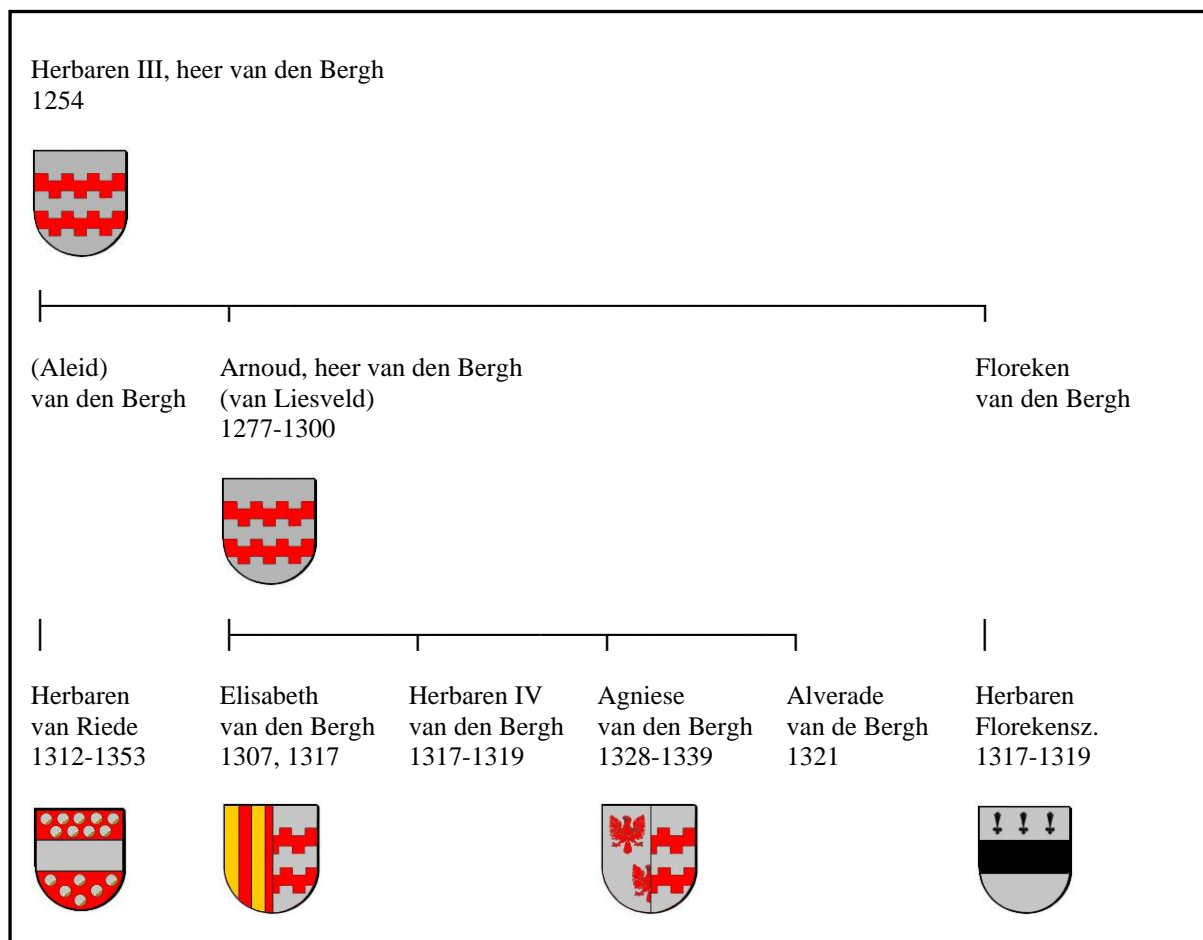
De eerste vertegenwoordiger van het (latere) geslacht Van Liesveld, Herbaren Florekensz., zou op basis van dit wapen in verband kunnen worden gebracht met een familie dat een soortgelijk wapen voerde. Helaas is het (nog) niet gelukt deze familie te traceren.

⁶ Jan van Helmont, *Gelre B.R. Ms. 15652-56* (Leuven, 1992), blz. 339: ‘H. Herper van Liesvelt – d’arg. á la fasce de sa. acc. en chef de 2 mouchetures d’hermines renversées de sa. C.: un lion arrêté de gu. sur un chapeau d’arg.’

⁷ *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 3 (1885), kolom 47-48, 62-63, 80, en jrg. 14 (1896), kolom 171-172.

⁸ W. van Gouthoeven, *D’oude Chronijcke ende Historien van Holland (met West-Vriesland) van Zeeland ende van Utrecht* (Dordrecht, 1620), blz. 185.

Voorgaande beschouwingen inzake de wapenvoering van beide geslachten, Van den Bergh en Van Liesveld, kunnen als volgt in beeld worden gebracht (geneagram 1).

Geneagram 1. Wapenschouw.

Leengoederen

De leengoederen van Herbaren III, heer van den Bergh, bevinden zich schuin tegenover elkaar aan beide zijden van de Lek. Ten noorden van de Lek ligt het gerecht Bergambacht, eigenlijk het westelijke gedeelte, later geheten ‘s-Heeraertsberg. Het huidige Bergambacht bestond uit twee gedeelten. Het westelijke deel behoorde oorspronkelijk tot de heerlijkheid van de Lek, maar is al heel vroeg door het geslacht van de Lede in leen van de grafelijkheid Holland verkregen. Mogelijk ligt hier een huwelijksband tussen de families van de Lek en van de Lede aan ten grondslag maar zeker is dat niet.⁹ Het oostelijke deel daarentegen behoorde tot het gerecht Schoonhoven. De grens tussen beide delen werd gevormd door de *Broekweg* met in het verlengde over de *Kerkweg* de *Bergweg*.¹⁰ De grafelijke tol bij de Ammer (Ammerstol), voor het eerst vermeld in februari 1221,¹¹ lag destijds logischerwijze op de uiterste grens van het graafschap Holland.

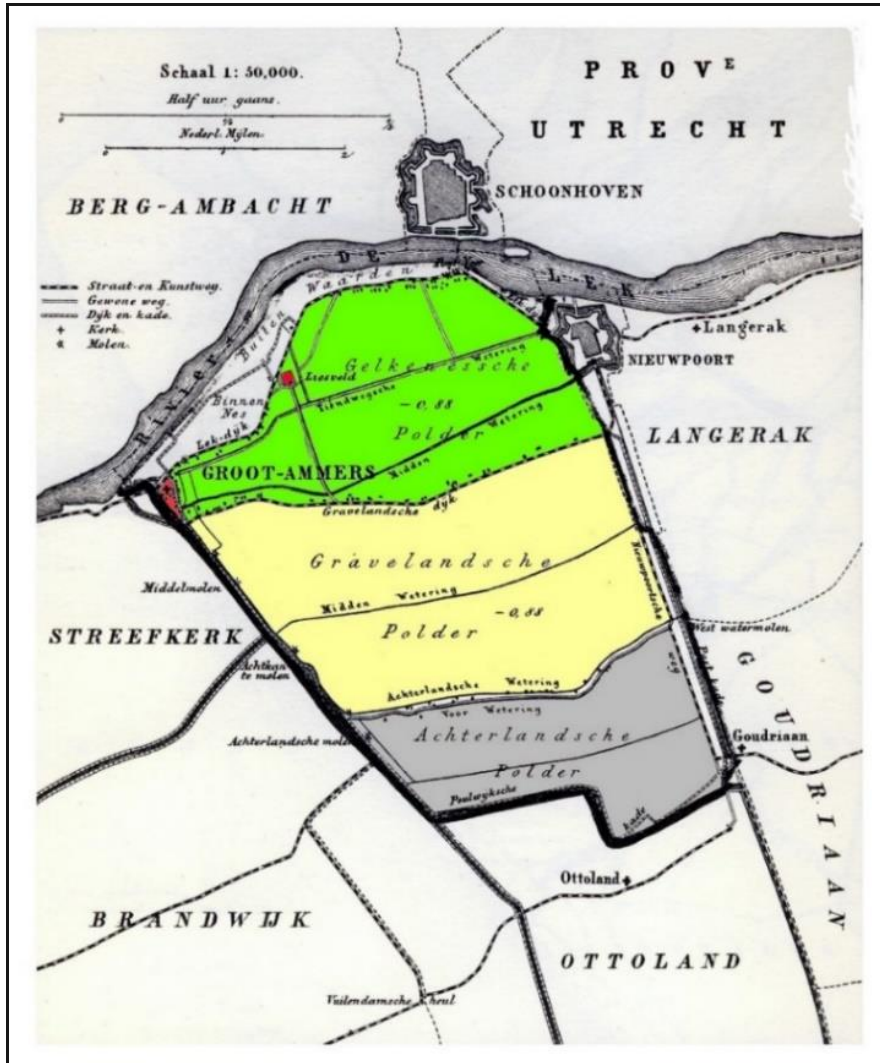
Ten zuiden van de Lek ligt Groot-Ammerz bestaande uit de helft van het stadje Nieuwpoort en een drietal gerechten. Deze gerechten zijn opgedeeld in twee afzonderlijke leencomplexen,

⁹ Een aanwijzing in die richting is het voorkomen van de naam Folpert in beide families.

¹⁰ Kort, Grafelijke lenen Krimpenerwaard, blz. 332 (leen 17 en 18).

¹¹ OHZ I no. 413, d.d. februari 1221.

namelijk: (1) het gerecht Gelkenes (groen), evenals half-Nieuwpoort, leenroerig aan de hofstede Arkel; (2) de gerechten Ammersgraafland (geel) en Achterland (donkergrijs), leenroerig aan de hofstede Arkel. Daarnaast pachtte de heer van den Bergh de visserij in de Lek, van Schoonhoven tot Oude Ammerskerk, van het Kapittel van Oudmunster, dat voor Groot-Ammers ligt (afb. 3).

Afb. 3. De polders, gelegen in het gerecht Groot-Ammers.

Vermast en Groesbeek hebben zich het hoofd gebroken over het feit dat wanneer op 22 april 1317 Herbaren IV, heer van den Bergh, het gerecht van Gelkenes en half-Nieuwpoort overdraagt aan Herbaren Florekensz. de leenheer niet, zoals te verwachten valt, de heer van Arkel blijkt te zijn, maar Gerard van Voorn *heer Stevensz.*¹² Overigens blijkt uit de tekst van de belening dat het leenverband met Gerard van Voorn pas op die datum is ontstaan en niet eerder. Terwijl in 1367 Otto, heer van Arkel, de leenheer blijkt te zijn.¹³ Kort heeft het leenhof van Gerard van Voorn zoals blijkt uit zijn publicatie gekwalificeerd als een *vervalsing*. Klaarblijkelijk heeft hij de kritiek van Vermast over het hoofd gezien, die een akte uit 1303

¹² Kort, Leenhof Van Voorn (1984), blz. 408-410. Volgens LRK 62, fol. 25, is er sprake van Gerard van Voorn Heer Stevensz.

¹³ Kort, Leenhof Van Voorn (1984), blz. 408 (Inleiding).

aanhaalt waaruit blijkt dat er volgens hem wel degelijk sprake was van lenen die *roerden* aan de hofstede Voorn, gelegen aan de Oude Rijn onder de Meern.¹⁴ Wie echter de bedoelde akte van 21 april 1303 bekijkt, kan niet anders concluderen dat hierin Gerard, heer van Voorne, optreedt. Bovendien is de acte zelfs geen leenbrief.¹⁵ Er is daarom geen bewijs van het bestaan van een leenhof Voorn.

Hoe nu om te gaan met de zogenaamde *vervalsing*? Het is niet ongebruikelijk dat bij verkoop van land (onroerende goed) de verkoper bedingt dat hij dit land daarna in pacht verkrijgt veelal met de bepaling dat hij het goed kan lossen. Ook kwam het voor dat leengoederen werden overgedragen (verkocht) met toestemming van de leenheer om er een derde (nabij familielid) mee te laten belenen. De veronderstelling is dat het gerecht Gelkenes, evenals half-Nieuwpoort, met goedkeuring van de leenheer, te weten de heer van Arkel, verkocht is, om het daarna in achterleen terug te ontvangen van de koper, die door deze transactie leenman van de heer van Arkel is geworden. Door lossing tussen 1317 en 1367 is de oorspronkelijke situatie hersteld zonder dat daarvan een schriftelijke vastlegging bewaard is gebleven. Het lijkt er op dat de koper Gerard, heer van Voorne, is geweest, en er sprake is van een slordigheid in de genoemde akte. Er zijn voldoende aanwijzingen dat Herbaren Florekensz. contacten had met de heer van Voorne, zoals bijvoorbeeld blijkt bij de pacht van de visserij in de Lek waarover later meer.

Afb. 4. Het kasteel Liesveld (1631).

Zoals hiervoor is aangegeven, lijkt het er op dat alle leengoederen ten zuiden van de Lek in beginsel leenroerig waren aan de heren Van de Lede (later Arkel). Herbaren III, heer van den Bergh, is daarmee beleend geweest en werd daarin opgevolgd door zijn zoon Arnoud. Volgens Groesbeek komt deze Arnoud voor van 1277-1289 met de toenaam Van Liesveld, behoudens

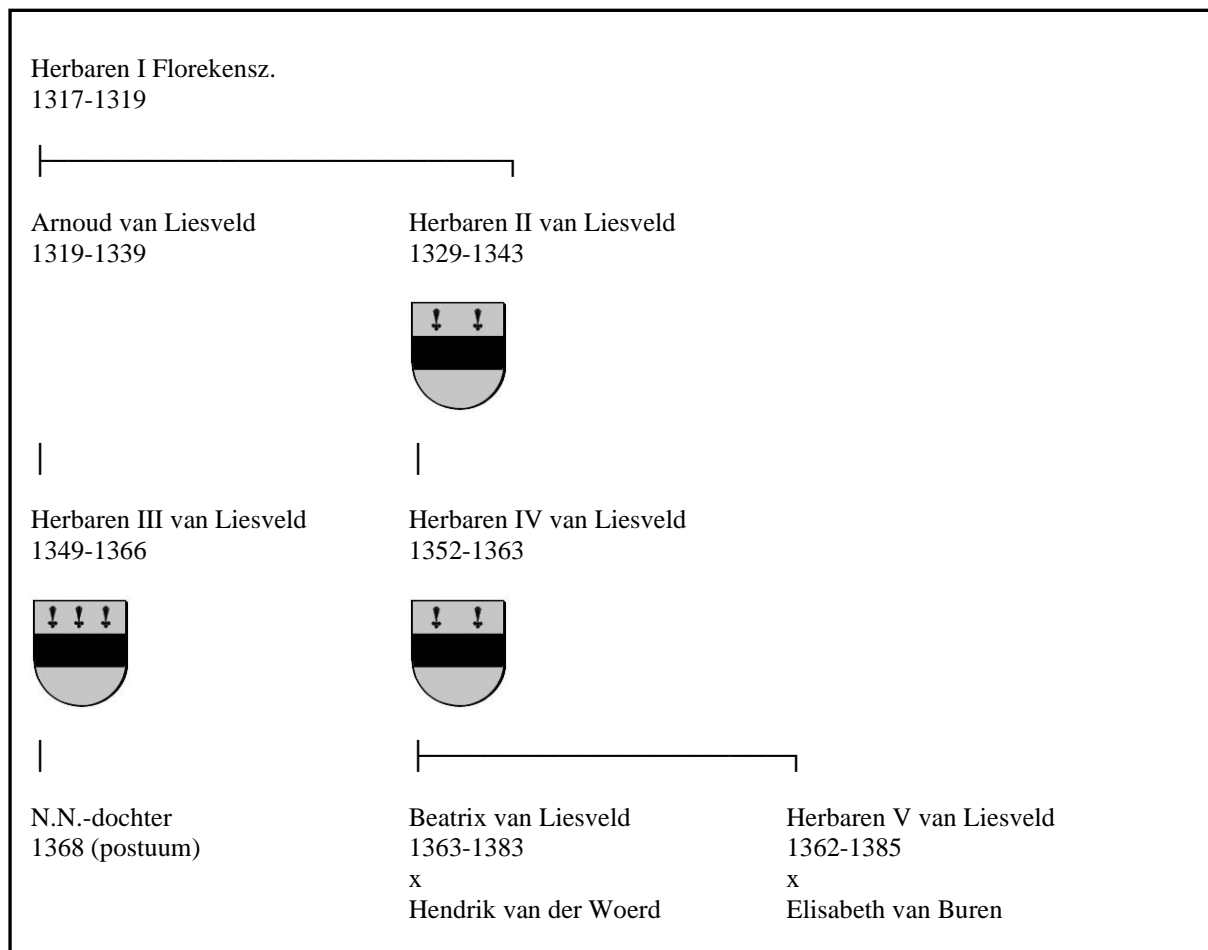
¹⁴ Vermast, Van Liesveld, kolom 379.

¹⁵ Immink, Registrum Guidonis, blz. 251-252, d.d. 21-4-1303.

één afzonderlijke vermelding uit 1296, en daarna van 1290-1300 met de toenaam Van den Bergh. Groesbeek heeft hieruit afgeleid dat Arnoud zich aanvankelijk naar zijn kasteel Liesveld heeft genoemd en nadat hij dit bezit tussen 1289 en 1290 vervreemd had zich naar zijn bezit te Bergambacht genoemd heeft.¹⁶ Nu heeft hij een oorkonde van 1294 gemist waarin Arnoud zich ook als Van Liesveld noemt, zodat we niet meer kunnen spreken over een enkele uitzondering. De uitleg die Groesbeek geeft, is twijfelachtig. Wel blijkt uit de chronologie van de oorkonden dat Arnoud tussen 1289 en 1290 ridder is geworden.

In 1317 werden de leengoederen ten zuiden van de Lek, evenals de visserij in de Lek, door de familie Van den Bergh overgedragen aan Herbaren Florekensz. Zijn nazaten komen onder de naam Van Liesveld voor. De overdracht van de leengoederen zal een dynastiek belang hebben gediend, want hij was al eerder in het bezit gesteld van het kasteel Liesveld (afb. 4) dat toen nog allodiaal eigendom was en niet onder leenverband stond. Mede kan hierin een rol gespeeld hebben dat zijn moeder Floreken de oudste dochter van Herbaren III, heer van den Bergh is.

Op 22 juni 1319 droeg Herbaren Florekensz. zijn ‘huus ende die hofstede daar ’t op staet in Gelkenesse, onsen open huijs te wesene, welck huijs ende hofstede sijn eijgen goed was, ende dat wij hem verlyet (...) na sine doot salt commen op Aernoud sijnen soon (...)’ op aan graaf Willem III.¹⁷ Hieronder volgt een verkorte stamboom van zijn nazaten (geneagram 2).

¹⁶ Groesbeek, Van Liesveld-2, kolom 275.

¹⁷ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 401, fol. 1v (oud EL no. 11, fol. 1v), en inv.nr. 402, fol. 1v (oud EL no. 3, fol. 1v). Tekst, zie: Groesbeek, Van Liesveld-2, kolom 279.

Geneagram 2. Verkorte stamboom van het geslacht Van Liesveld.

Het kan bijna niet anders om in de belangrijkste erfgenaam van de heren Van den Bergh met name Herbaren Florekensz. een zoon te zien van Floreken, waarbij ‘Floreken’ een *matroniem* is,¹⁸ en hij vernoemd is naar zijn moederlijke grootvader, Herbaren III, heer van den Bergh (1277-1300). Bovendien voeren de nazaten van Herbaren Florekensz., zoals hiervoor al is uiteengezet, een geheel ander wapen dan de hoofdtak van de familie. Aan deze zienswijze kan worden toegevoegd dat in het geslacht Lede-Arkel de voornaam Floris veelvuldig voorkomt.¹⁹ Omdat Herbaren Florekensz. uitsluitend voorkomt onder *matroniem* is de naam van zijn vader voor ons in de nevelen gehuld. Hij is in ieder geval geen ridder geweest want anders zou Herbaren vermeld worden als ‘Herbaren ver Florekensz.’. Voorts kunnen we vaststellen dat de vader vrijwel zeker jong overleden is.

De tienden

Naast de gerechten is het interessant om te weten wie de tiendrechten te Groot-Ammers in bezit hadden. Aangezien de tienden veelal ook in leen zijn uitgegeven, is het mogelijk – niet in alle gevallen – het beeld verder te completeren.

De (latere) familie van Liesveld had de volgende tienden in bezit: (1) de helft van de (koren en smalle) tienden van Gelkenes en Kortland, leenroering aan de hofstad Langerak,²⁰ (2) 2/3^e van de tienden van Ammersgraafland en Achterland, leenroerig aan de hofstad Arkel.²¹

De ontbrekende tienden komen pas in 1421 in de leenregisters voor en wel op naam van Jan van Dalem: (1) de helft van de (koren en smalle) tienden van Gelkenes en Kortland, gemeen met de heer van Liesveld, zoals *Jan van Brakel* gemeen had met Gerard van der Woerd, zoals Gijsbert van Langerak hield, leenroerig aan de hofstad Arkel,²² (2) een tiende (= 1/3^e van de tienden) in ‘Graveland’ (= Ammersgraafland en Achterland), leenroerig aan de hofstad Arkel.²³ Het is logisch dat de familie Van Liesveld, waarvan Gerard van der Woerd²⁴ een nazaat is, naast de gerechten ook een belangrijk deel van de tienden in leen hield. Voor wat betreft Jan van Dalem die in 1421 het overige deel van de tienden in leen hield, is een vingerwijzing dat hij klaarblijkelijk leenopvolger is van Jan van Brakel (geneagram 3).

Op 16 november 1368 droeg Machteld, dochter van Rikout heer Godschalksz., 15 morgen land in Woudrichem over aan haar broer Godschalk van Brakel, dienaar van de leenheer.²⁵ Jan van Brakel heer Ricoutsz. bekende op 29 oktober 1386 dat hij voor zijn dochter Margaretha huwelijksvoorwaarden heeft gemaakt met Jan van Dalem Florisz. Als borg trad op Godschalk van Brakel, zijn broeder.²⁶ Vervolgens gaf Jan van Brakel, getrouwd met jonkvrouw Lijsbeth, aan zijn dochter jonkvrouw Margaretha van Dalem op 10 december 1392 als huwelijksgift de

¹⁸ De Keijzer, Kastelen in de Krimpenerwaard.

¹⁹ De Keijzer, Van Arkel, kolom 293-294 (schema). De grootvader van Herbaren, heer van den Bergh, is Floris van de Lede, vermeld 1204/07, † voor 1212.

²⁰ Kort, Leenkamer Langerak (1976), blz. 5 (leen 6).

²¹ Kort, Leenkamer Arkel-4 (1985), blz. 67 (leen 9).

²² Kort, Leenkamer Arkel-4 (1985), blz. 73 (leen 22).

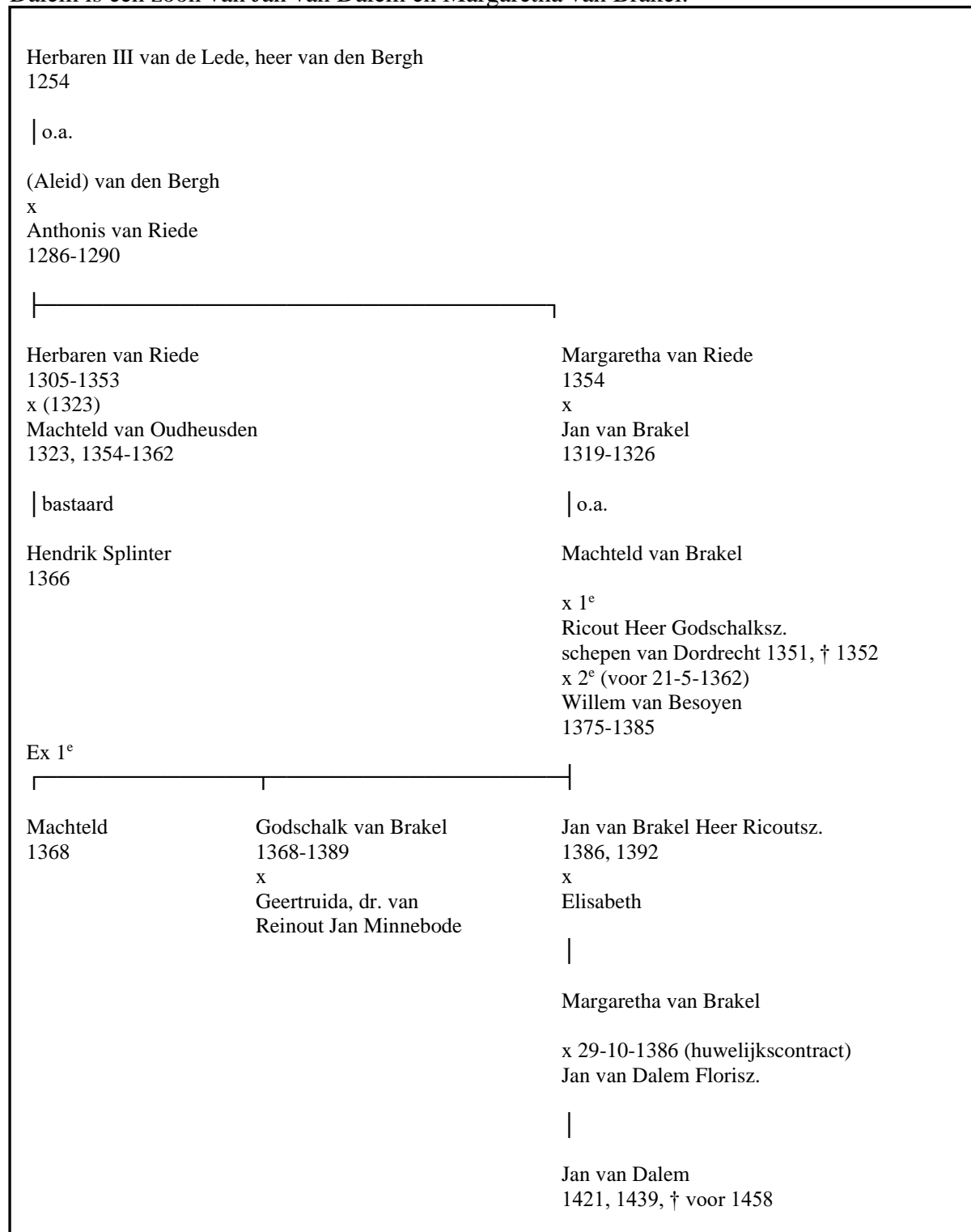
²³ Kort, Leenkamer Arkel-4 (1985), blz. 68 (leen 10).

²⁴ Hij is heer van Liesveld vanaf 1388.

²⁵ Kort, Leenkamer Blois (1985), blz. 534 (leen 245).

²⁶ Drossaers, Domeinraad I, no. 772, d.d. 29-10-1386.

helft van de (koren en smalle) tienden in Gelkenes.²⁷ De in 1421 vermelde leenman Jan van Dalem is een zoon van Jan van Dalem en Margaretha van Brakel.²⁸

Geneagram 3. Genealogisch verband tussen de geslachten Van den Bergh, Van Riede, Van Brakel en Van Dalem.

²⁷ Dek, Van Arkel, kolom 377.

²⁸ Dek, Van Arkel, kolom 391-392.

Het moge duidelijk zijn dat Machteld, Godschalk en Jan kinderen zijn van Ricout, heer Godschalksz. Hij was schepen van Dordrecht, gekozen in 1351, en overleden in de nazomer van 1352 te Dordrecht toen een nachtelijke inval plaatsvond. Het betrof hier vermoedelijk een wraakactie door Hoekse ballingen waarbij hij is omgekomen.²⁹

Op grond van de toenaam die Godschalk en Jan voeren kan het niet anders zijn dat Ricout, heer Godschalksz. getrouwd is geweest met Machteld van Brakel. Zij is in tweede echt getrouwd met Willem van Besoyen.³⁰ Machteld is een dochter van Jan van Brakel en Margaretha van Riede, een zuster van Herbaren van Riede. Zij zijn kleinkinderen van Herbaren III, heer van den Bergh, waarmee de vererving kan worden gevolgd.

De heren Van Langerak hadden zoals hiervoor is aangegeven de helft van de tienden van Gelkenes en Kortland in achterleen uitgegeven aan de heren Van Liesveld. Zelf hielden zij deze tienden in leen van de graven van Blois als opvolgers in de leengoederen afkomstig van Jan I van de Lede (1243-1255), die na het kinderloos overlijden van zijn zoon Hugo Botter van de Lede (1254-1261), waren vervallen.³¹ Opvallend is dat de omschrijving van de tienden in het leenregister Blois niet in overeenstemming is met hetgeen door de heren Van Langerak in achterleen werd uitgegeven.³² Wellicht is dit ook de achterliggende reden dat door Jan van Blois op 21 november 1363 een uitspraak werd gedaan tussen heer Jan van Langerak en heer Herbaren van Liesveld in hun geschil over de tienden.³³

Bouwheer

Het dorp Bergambacht en de parochiekerk met in het verlengde het kasteel (richting de rivier de Lek) ligt op een langgerekte donk of rivierduin met drie toppen in het veenlandschap. Het is opvallend dat het ambacht Bergambacht, althans de westelijke helft, ook onder de naam ‘’s-Heeraertsberg’ voorkomt. Deze naam is ontegenzeggelijk afgeleid van Arnoud, heer van den Bergh, vermeld 1277-1300. Omdat Herbaren III, heer van den Bergh, zijn vader slechts éénmaal in 1254 wordt vermeld, is er een leemte tussen 1254 en 1277.

Juist in die periode is het bestaande, vermoedelijk houten, kerkje van Bergambacht vervangen door een van baksteen opgetrokken romaanse kerk. Bij het slopen van de tufstenen fundering van het altaar werd als bouwoffer een klein zilveren muntje aangetroffen. Determinatie van het muntje wees uit dat het ging om een kwart penning (quadrans) van graaf Dirk van Kleef (1255-1277).³⁴ Aanvankelijk is deze bouwactiviteit toegeschreven aan Herbaren,³⁵ maar achteraf gezien kan dat evengoed zijn zoon Arnoud zijn geweest omdat hij zijn vader al voor het jaar 1277 kan hebben opgevolgd. Als stichter van het kasteel³⁶ te Bergambacht komt genoemde Arnoud, heer van den Bergh, het meest in aanmerking omdat de *hofstede* met het omringende land ‘’s-Heeraertsberg’ wordt genoemd. Bij archeologisch onderzoek in 2009 uitgevoerd bij de sloop van ‘’t Slot’ te Bergambacht zijn geen resten van dit eerste bouwwerk gevonden.³⁷

²⁹ Van Herwaarden, *Geschiedenis Dordrecht*, blz. 97.

³⁰ B. de Keijzer, *Kwartierstaat Van Dalem van Dongen-Van Besoyen*, in: *Kwartierstatenboek 2000* (Rotterdam/’s-Gravenhage, 2000), blz. 213. Uitgave van het KNGGW.

³¹ De Keijzer, *De Borgen*, blz. 26 (tabel III).

³² Kort, *Leenkamer Blois* (1985), blz. 495 (leen 184). In 1504 zijn de tienden gelegen bij (het kasteel) Liesveld wat wel klopt.

³³ Kort, *Leenkamer Langerak* (1976), blz. 5 (leen 6).

³⁴ D. Blanken, *De Laurentiuskerk van Bergambacht. De bouwhistorie van de kerk en de toren en de locale kerkgeschiedenis* (Alphen aan den Rijn, 1993), blz. 8-10.

³⁵ De Keijzer, *Kastelen in de Krimpenerwaard*.

³⁶ Strikt genomen zal er geen sprake zijn van een ‘kasteel’ maar eerder van een versterking zoals de veel voorkomende ‘motte-kastelen’ in die tijd.

³⁷ J. Vandervelde (red.), *Het Slot ’s Heeraertsberg: van burcht tot boerderij* (Amersfoort, 2009). Rapport 1250 ADC ArcheoProjecten.

Het ziet er naar uit dat we in Arnoud, heer van den Bergh, de bouwheer kunnen zien van zowel de nieuwe romaanse kerk als het kasteel.

Genealogie

Het samenstellen van de genealogie wordt bemoeilijkt door de vele gelijknamige leden, die in het zelfde tijdvak optreden. Het toewijzen van de verschillende vermeldingen is daarom niet altijd even gemakkelijk. Is er een zegel bekend dan helpt dat, maar niet in alle gevallen. Ook het ontbreken van de namen van echtgenotes of aanwijzingen tot welke familie ze behoren is daarbij een gemis.

I. *Herbaren III van de Lede*, heer van den Bergh, Gelkenes en half-Nieuwpoort, Ammersgraafland en Achterland, ridder (1254), vermeld 17 maart 1254, postuum vermeld 28 april 1283, zn. van Herbaren II van de Lede (1227-1243), tr. (*Elisabeth*).

Het eerste en enige optreden van Herbaren van de Lede is in een oorkonde die dateert van 17 maart 1254 wanneer hij als getuige aanwezig is bij de belening door Jan van de Lede, ridder, van diens schoonzoon Frederik van Zevender met ruim 100 morgen land, gelegen in Cabauw. Herbaren wordt hij vermeld als ‘dominus Harbernus de Monte, frater domini Iohannis de Arkele, militis’.³⁸ Aan de oorkonde hangt zijn nog gave zegel (afb. 5).

Afb. 5. Zegel van Herbaren III van de Lede, ridder (1254).³⁹
(*Corpus Sigillorum Neerlandicorum*)

Hij zal evenals Arnoud, zijn zoon en opvolger, beleend zijn geweest met Gelkenes en half-Nieuwpoort, Ammersgraafland en Achterland. Voor half-Nieuwpoort, dat onlosmakelijk verbonden is met Gelkenes, is dit zeker, dat blijkt uit een nog nader te noemen oorkonde van 28 april 1283 waarin hij postuum wordt genoemd omdat hij aan de burgers van Nieuwpoort vrijheid had verleend.⁴⁰

Groesbeek opperde de mogelijkheid dat heer Herbaren nog een zoon, genaamd ‘Constantijn van Liesveld’, heeft gehad.⁴¹ Op 23 april 1271 verklaarden Dirk van Heusden, Robert van Heusden en vijf andere edelen waaronder genoemd ‘Theodericus de Kirgwerue, Iohannes de

³⁸ OHZ II no. 998, d.d. 17-3-1254; CSN no. 672, d.d. 17-3-1253 (!).

³⁹ Beschrijving: 1. omschrift: [SI]GILLVM·HARBERNN·DE·ARKEL·MILITIS
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, gaaf.
3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild.
4. wapen: twee gekanteelde dwarsbalken.

⁴⁰ G. den Hartog e.a., *De Hoge Heerlijkheid Langerak* (Goudriaan, 2001), blz. 201. [Zie: bijlage 2]

⁴¹ Groesbeek, Van Liesveld-1, kolom 275.

Stauinesse, Constantinus de Lifsvelt', dat de eerstgenoemde zich heeft verzoend met de stad en burgers van Keulen, die hem hadden gevangen genomen en tegen een losgeld vrijgelaten en zijn broer Jan van Heusden hadden gedood.⁴² Het gezelschap, waarin 'Constantijn van Liesveld' als laatste wordt genoemd, is afkomstig uit Zeeland (Kerkwerpe en Stavenisse). De voornaam 'Constantinus' doet veeleer denken aan 'Contentinus' (Costijn) een voornaam die voorkomt in de familie Van Stavenisse. Het toponiem 'Lifsvelt' (Liesveld) komt meer voor en hoeft niet per definitie te verwijzen naar het kasteel Liesveld. Er is dus geen dwingende reden rekening te houden met nog een zoon van heer Herbaren.

Uit dit huwelijk:

1. *Arnoud van den Bergh (Arnoud van Liesveld)*, volgt II-a.
2. *Floreken van den Bergh*, volgt II-b.
3. *(Aleid) van den Bergh*, tr. *Anthonis van Riede*,⁴³ heer van Pendrecht, ridder (1286), vermeld 1286-1290, zn. van Hendrik Splinter heer Anthonisz. van Riede.

Uit dit huwelijk:

1. *Herbaren van Riede*, heer van Pendrecht, ridder (1305), vermeld 1305-1353, deelnemer aan de Pruisenreizen 1343-1344,⁴⁴ overl. tussen 22 september 1353 en 11 juni 1354, tr. (getocht 20 december 1323) *Machteld van Oudheusden*, vermeld 1323, 1354-1362, overl. 21 april 1362.
2. *Margaretha (Margriet) van Riede*, vermeld 1354, tr. *Jan van Brakel*, knaap (1319), vermeld 1319-1326, zn. van Jan van Brakel en (Machteld).
4. *(...) van den Bergh*, tr. *(...) van Boenswaert*.

Uit dit huwelijk:

1. *Jan van Boenswaert*, doodgeslagen voor 1319.⁴⁵
5. *(...) van den Bergh*, tr. *Daniel van der Merwede*,⁴⁶ vermeld 1288-1314, overl. voor 1319, zn. van Godschalck van der Merwede Danielsz. en Mabelia van de Lede.⁴⁷

Uit dit huwelijk:

1. *Daniel van der Merwede*, vermeld 1303, overl. voor oktober/november 1319.
2. *Jan van der Merwede*, 1308, 1310, overl. voor oktober/november 1319.
3. *Godschalck van der Merwede*, vermeld september/oktober 1319.

II-b. *Arnoud van den Bergh (Arnoud van Liesveld)*, heer van den Bergh, Gelkenes en half-Nieuwpoort, Ammersgraafland en Achterland, knaap (1277), ridder (1290), vermeld 1277-1300, overl. tussen 14 december 1300 en 15 oktober 1307, tr. *(Alverade) van Amstel*, dr. van Arnoud van Amstel en (Agnese/Agniese) van Merlo.⁴⁸

⁴² OHZ III no. 1552, d.d. 23-4-1271.

⁴³ B. de Keijzer, *Van Riede (van Pendrecht, van IJsselmonde)* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁴⁴ Janse, *Adelsgeschiedenis*, blz. 319.

⁴⁵ B. de Keijzer, *Elisabeth van den Bergh, de vrouw van Wouter van Langerak, en een zoenovereenkomst uit 1319* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa. In deze publicatie wordt ingegaan op filiatie tussen Jan van Boenswaert en de familie Van den Bergh.

⁴⁶ B. de Keijzer, *Van der Merwede* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁴⁷ De Keijzer, *Uten Goye*, blz. 157.

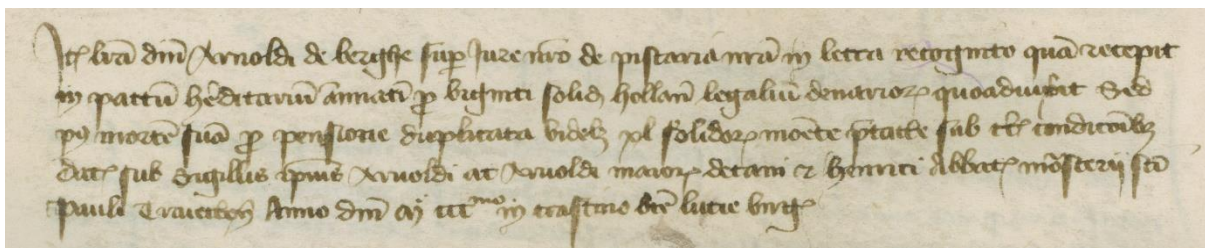
⁴⁸ De Keijzer, *De Borgen*, blz. 87.

Op 31 maart 1277 besluit graaf Floris V tot de aanleg van een dijk tussen de Lek en de Donk, waarbij Arnoud van Liesveld, knaap, als belanghebbende wordt genoemd.⁴⁹ Arnoud van Liesveld en Gijsbert van Langerak ('Arnoldus de Liesuelda necnon Ghyselbertus de Langeraecke') bezweren op 28 april 1283 de door hun vaders, heer Herbaren van den Berg en Wouter van Langerak ('patri nostri dominus Herbernus de Bergha necnon Walterus de Langeraecke, militis'), aan de burgers van Nieuwpoort verleende vrijheid, en kennen hun een keur toe, die binnen drie of vier jaar in overleg met de schepenen herzien kan worden.⁵⁰

Op 30 december 1289 gaf Herbaren van Haastrecht, ridder, aan de inwoners van Benschop het recht van afwatering op de IJssel en het maken van een wetering door Polsbroek met een kade aan weerszijden, bezegeld door onder andere 'hare Arnoude van Liesuelde', zijn verwant.⁵¹ In 1290 verklaarde graaf Floris V aan Nicolaas van Kats of diens verwanten 3.500 ponden hollands te zullen voldoen, waarbij 'Arnoud, here van den Berghe, riddere' als borg optrad.⁵²

Herbaren, heer van Haastrecht, bevestigde op 5 juni 1293 de ingezetenen van Lopik in het recht van afwatering naar en door de Vlist, bezegeld door o.a. Arnoud, heer van den Bergh.⁵³ Hadewig, dochter van wijlen heer Willem van Strijen, verklaarde op 25 november 1294 dat haar zwager Nicolaas van Putten haar in bezit gesteld heeft van 200 pond oud hollands aan jaarlijkse renten etc. De oorkonde werd bezegeld door 'miin here Janne heere van Arkel, miin heere Diederic heere van Brederode, heren Hertbere van Haestrecht, heren Arnoude van Liesuelt, heren Arnoude van Arkel, heren Hertberen van Drongelen, ridders, ende Florens van Barsele, minen oom'.⁵⁴ Op 11 mei 1296 beveelt graaf Floris V aan heer Arnoud van Liesveld om de financiële verplichtingen van wijlen heer Herbaren van Haastrecht te voldoen uit diens nalatenschap, daarvan uitgezonderd het huis te Haastrecht en wat hem (als leenheer) verder is toegevallen.⁵⁵

Het ziet er naar uit dat Arnoud in financiële moeilijkheden is gekomen, want op 19 april 1299 verklaarde Johan, heer van Arkel, dat hij al het goed dat 'heren Arnoud van den Berghe, onzen neue' hem heeft gegeven over negen jaar te zullen teruggeven.⁵⁶ Op 14 december 1300 kreeg heer Arnoud van den Bergh van Arnoud, domdeken te Utrecht, de visserij in de Lek, van Schoonhoven tot Ammerskerk, in erfpacht, voor 20 sc. hollands per jaar, na zijn overlijden te verdubbelen tot 40 sc. hollands per jaar (afb. 6).⁵⁷

⁴⁹ OHZ III no. 1778, d.d. 31-3-1277.

⁵⁰ OHZ IV no. 2087, d.d. 28-4-1283.

⁵¹ OHZ IV no. 2430, d.d. 30-12-1289.

⁵² OHZ IV no. 2494, d.d. 12-6-1290.

⁵³ OHZ V no. 2799, d.d. 5-6-1293.

⁵⁴ OHZ V no. 2946, d.d. 25-11-1294.

⁵⁵ OHZ V no. 2946, d.d. 11-5-1296.

⁵⁶ OHZ V no. 3472, d.d. 19-2-1299.

⁵⁷ HUA, Archief Kapittel van Oudmunster, inv.nr. 935-2, fol. 248v, d.d. 14-12-1300; Brom, Oorkonden Utrecht, no. 2928, d.d. 14-12-1300; Hoek, Schieland, blz. 339.

Afb. 6. Uitsnede van de bladzijde met de pachtvereenkomst van 1300.

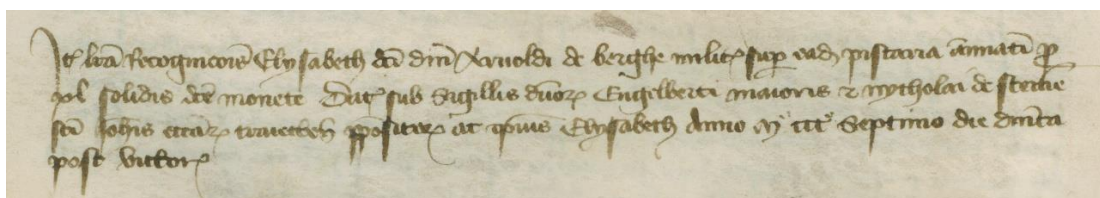
(Het Utrechts Archief)

Ondanks dat er in verschillende oorkonden sprake is dat Arnoud, heer van den Bergh, zegelde, is er helaas geen zegel van hem bewaard gebleven.

Uit dit huwelijk:

1. *Elisabeth van den Bergh*,⁵⁸ vermeld 1307, 1317, overl. voor 15 februari 1323, tr. 1^e *Wouter van Langerak*,⁵⁹ vermeld 1303, overl. voor 10 juni 1311, zn. van Dirk, heer Simonszoon van Teylingen, heer van Swieten, en (Margaretha) van Langerak, tr. 2^e *Jan II Berthout alias van Berlaer*,⁶⁰ heer van Nekkerspel (1294-1296), heer van Keerbergen (1312-1315), heer van Helmond (1314-1326), vermeld 1289-1326, overl. tussen 22 juni 1326 en 3 februari 1329, zn. van Jan I Berthout alias van Berlaer, heer van Grammene, en Maria van Mortagne. Hij tr. 1^e N.N., tr. 3^e (voor 15 februari 1323) Margaretha van Heverlee, vermeld 1323-1363, dr. van Jan van Heverlee, heer van Vaalbeek, en Elisabeth.

Op 15 oktober 1307 neemt Elisabeth, dochter van heer Arnoud van den Bergh, ridder, de visserij in de Lek in erfpacht van het kapittel van Oudmunster voor 40 sc. hollands per jaar (afb. 7).⁶¹

Afb. 7. Uitsnede van de bladzijde met de pachtvereenkomst uit 1307.

(Het Utrechts Archief)

Opvallend is dat in het uittreksel van de pachtvereenkomst geen echtgenoot of een voogd wordt genoemd, maar dat kan een gevolg zijn van een sterke inkorting van de pachtvereenkomst door degene die het cartularium heeft samengesteld.

Jan Berthout, heer van Helmond, en Elisabeth van den Bergh, verzochten op 8 april 1317 aan het kapittel van Oudmunster om 'Hereberne Florekens zone' te 'belenen' met de pacht van de visserij in de Lek van Schoonhoven tot Oude Ammerskerk.⁶² Aan de oorkonde hangen hun nog redelijk gave, maar geplette, zegels (afb. 8 en 9) met ter vergelijking foto's (rechts) van dezelfde zegels die ontleend zijn aan Croenen.⁶³

⁵⁸ B. de Keijzer, *Elisabeth van den Bergh, de vrouw van Wouter van Langerak en een zoenvereenkomst uit 1319* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁵⁹ B. de Keijzer, De Heren van Langerak, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 132 (2015), blz. 55.

⁶⁰ Croenen, Berthout, blz. 61-62, 67, 69, 293, 367-370.

⁶¹ HUA, Archief Kapittel van Oudmunster, inv.nr. 935-2, fol. 248v, d.d. 15-10-1307; Hoek, Schieland, blz. 339. [Zie: bijlage 1b]

⁶² HUA, Archief Kapittel van Oudmunster, inv.nr. 1594-1, d.d. 8-4-1317; Hoek, Schieland, blz. 339. [Zie: bijlage 1]

⁶³ Croenen, Berthout, blz. 368 resp. 69.

Afb. 8. Zegel van Jan Berthout, heer van Helmond (1317).⁶⁴
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Afb. 9. Zegel van Elisabeth van den Berghe (1317).⁶⁵
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Uit het eerste huwelijk:⁶⁶

1. *Alverade van Langerak*, tr. 29 november 1314 (huwelijkscontract) *Gerard van Damassche*.
2. *Gijsbert van Langerak*, heer van Langerak en half-Nieuwpoort, vermeld 1322-1325m overl. tussen 17 september 1325 en 21 maart 1330, tr. *Beerta van Zuylen*, memorie 5 mei, dr. van Jan van Zuylen, heer van Beverweerd. Zij tr. 2^e Otto van Buren.
3. *Dirk van Langerak*, verm. heer van Langestein, vermeld 1333, 1334.
4. *Wouter van Langerak*, vermeld 1322-1356, kanunnik van Sint Marie (1355) en ten Dom (1356).
5. *Margaretha van Langerak*, abdis van Rijnsburg (1343-1358), overl. 4 maart 1358.

⁶⁴ Beschrijving: 1. omschrift: +S'JOHANNIS BERTHAVT MILITIS IUNIORIS
2. kenmerken: rond, ca. 30 mm, bruine was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild gevat in een rondboogvierpas waarvan de bovenste drie versierd met gotische motieven, geplaatst op vierhoekvormige sierlijst.
4. wapen: drie palen.
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

⁶⁵ Beschrijving: 1. omschrift: +S'. ELIZABET·DOMINA·DE[-BE]RLAAR*
2. kenmerken: rond, ca. 30 mm, bruine was, gaaf.
3. zegelbeeld: een vroeggotisch schild vermoedelijke gevat in een soort sierkrans.
4. wapen: gedeeld: I. drie palen, II. twee gekanteelde dwarsbalken.
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

⁶⁶ De Keijzer, Van Langerak-1, blz. 55-56.

Uit het tweede huwelijk:

6. *Jan van Berlaer*,⁶⁷ vermeld 1335-1380, overl. tussen 30 maart 1380 en 25 juli 1387, tr. *Margaretha N.N.*, vermeld 1360-1378.

7. *Elisabeth van Berlaer*,⁶⁸ vermeld 1346.

2. *Herbaren IV van den Bergh*, heer van den Bergh, Gelkenes en half-Nieuwpoort (tot 1317), Ammersgraafland en Achterland (tot 1317), vermeld 1317-1319, overl. tussen 6 november 1319 en 26 oktober 1321.⁶⁹

Op 10 april 1317 droeg Herbaren van den Bergh voor Jan III, heer van Arkel, leenheer, de gerechten Ammersgraafland en Achterland over aan Herbaren Florkenssone.⁷⁰ Vervolgens beloofde Herbaren van den Bergh op 12 april 1317 aan graaf Willem III, dat hij zijn eigen goed niet zal vervreemden, verzetten of bezwaren, eer hij 's graven pretensiën' voldaan heeft.⁷¹ Op dezelfde dag bevestigde graaf Willem III de belening door Jan III, heer van Arkel, van Herbaren Florekensz., *neef van de leenheer*, met het gerecht Ammersgraafland en Achterland, met de ban en boeten, cijns en twee-derde van de tienden aldaar, bij overdracht door Herbaren van den Bergh, *neef van de leenheer*.⁷² Vervolgens droeg hij op 22 april 1317 het gerecht van Gelkenes en half-Nieuwpoort met het veer en alle andere toebehoren op aan Gerard van Voorn *heer Stevensz.* (sic!) ten behoeve van Herbaren Floerkensz., om hem met die goederen te belenen.⁷³ Hierna wordt hij genoemd in de zoenovereenkomst, gedateerd tussen 1318 en 1321, meer waarschijnlijk september/oktober 1319.⁷⁴

Op 6 november 1319 beloven onder andere Herbaren van Arkel en Herbaren van Riede, ridders, en Herbaren van den Bergh, de uitspraak van heer Jan van Henegouwen, heer van Beaumont, en Hendrik van Vlaanderen, graaf van Loden, na te komen omtrent de verschillen met 'die van Lienden' en borgen te blijven voor de graaf van Holland.⁷⁵ In de daaropvolgende zeer gedetailleerde uitspraak, vastgelegd op 28 januari 1320, wordt Herbaren van den Berghe, evenals zovele anderen, niet meer genoemd.⁷⁶ Omstreeks deze periode viel het gerecht Bergambacht, althans het westelijke gedeelte, geheten 's-Heeraertsberg, terug aan de graaf van Holland, waarna op 27 oktober 1321 'Janne van der Leede des heren oudste zoon van Arkel die hij heeft bij vrouwe Conugonda van Vernenburg' ermee wordt beleend.⁷⁷

⁶⁷ Croene, Berthout, blz. 388.

⁶⁸ Croene, Berthout, blz. 389.

⁶⁹ Kort, Grafelijke lenen in de Krimpenerwaard (1987), blz. 329 [leen 12].

⁷⁰ Groesbeek, Liesveld-1, kolom 277. [Zie: bijlage 2]

⁷¹ NA, Archief Graven van Holland inv.nr. 289, fol. 8v, resp. inv.nr. 290, fol. 12, d.d. 12-4-1317; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 73. [Zie: bijlage 3]

⁷² NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 712, fol. 24v-25 en 159; Kort, Leenkamer Arkel-4 (1985), blz. 67 (leen 9).

⁷³ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 712, fol. 23v-24, d.d. 22-4-1317; Groesbeek, Van Liesveld-1, kolom 277 (aantekening gedateerd voor 22 maart 1321); Kort, Leenhof Van Voorn (1984), blz. 408. [Zie: bijlage 4]

⁷⁴ NA, Archief van de Graven van Holland, inv.nr. 289, fol. 4v-5r, d.d. september/oktober 1319.

⁷⁵ Van Mieris II, blz. 225, 226, d.d. 6-11-1319.

⁷⁶ Van Mieris II, blz. 206-209, d.d. 23-1-1319 (= 28-1-1320). [Toepassing paasstijl]

⁷⁷ Kort, Grafelijke lenen in de Krimpenerwaard (1987), blz. 329 [leen 12]; Van Mieris II, blz. 265, d.d. 27-10-1321.

3. *Agniese van den Bergh*, vermeld 1328-1339, overl. na 23 juni 1339, memorie 12 september,⁷⁸ tr. (voor 2 november 1328) *Elias van Woudenberg*, heer van Woudenberg en Hoevelaken (tot 1333), knaap (1321),⁷⁹ vermeld 1318⁸⁰-1336,⁸¹ overl. voor 23 juni 1339, zn. van Johan van Woudenberg, ridder (1306).

Op 2 november 1328 draagt Elias van Woudenberg, knaap, mede uit naam van zijn vrouw Agniese, het goed Emelaer over aan Arnoud van IJsselstein, ridder.⁸² Vervolgens wijst graaf Willem III op 28 maart 1333 enige hoeven land toe aan 'Joncfrouwe Agniese, Haren Arntsdochter van den Berghe, Helyaes wijf van Woudenberch, alse van hairs vaders erve, ende hair moeder ende van Harparen, hair broeders, dat zi des niet gebruiken mochte: (1) die hoeve lants, legghende toit s Heren Aerntsberch, naiste den X viertelen, dair 't huys ten Berghe in staet, westwaerd Heren Aernts vri eyghen was van den Berghe; (2) ene halve hoeve naist den tien viertelen voors. Oystwaets legghende, dat die Here Arnts eyghen was; (3) ene halve hoeve, dair Beckevoirt op ghedaghet hevet, dat die was Heren Arnts eygen; (4) ende dat heer Arnts hadde in die Kyfhoeve, eene halve hoeve die erve eyghen. Ende omme dat Harperen dit land voors. Vrijelijke ghebruke tot siere doet toe, ende *Haire Arnt niet meer trauende kinder en hadde dan drie dochtere, behalve Harpare*, soe zegghen wi Joncvrouwe Agniesen dat dardendeel toe van desen land eygher voers'.⁸³

Elias van Woudenberg, Johan, zijn zoon, en Agniese, zijn echtgenote, deden op 25 juli 1333 afstand van alle rechten op de goederen, die zij van de bisschop van Utrecht in leen houden, met name van het goed en gerecht te Hoevelaken, als Elias zich niet op 11 november a.s. te Wijk bij Duurstede in gevangenschap begeeft of voordien zich met de bisschop verzoent.⁸⁴ Aan de oorkonde hangen hun zegels (afb. 10).

Op 7 april 1336 verklaren Elias van Woudenberg, knaap, en Agniese van den Bergh, vrouwe van Woudenberg, met de bisschop te zijn overeengekomen dat hun zoon Johan zal trouwen met Jonkvrouwe Willemette, dochter van de bisschop.⁸⁵ Aan de oorkonde hangen de zegels van het echtpaar (afb. 11).

Agniese, jonkvrouwe van Woudenberg, liet op 23 juni 1339 vastleggen dat op haar verzoek haar oom, de heer van IJsselstein (= Gijsbert), aan haar neef Herbaren van Riede, ridder, drie brieven heeft gegeven die haar lijftocht regelde en dat hij ze te Jaarsveld in ontvangst heeft genomen.⁸⁶ Ongetwijfeld had dit te maken met het feit dat haar man ondertussen overleden zal zijn. Deze oorkonde is ook het bewijs dat haar moeder inderdaad een dochter is van Arnoud van Amstel en (Agniese) van Merlo.

⁷⁸ Necrologium van Oudmunster, blz. 155: September, Prid. Jd. (= 12 september) Obiit Domicella Agnes de Woudenberch.

⁷⁹ HUA, Archief Domkapittel inv.nr. 4229, d.d. 19-3-1321.

⁸⁰ Renting, Schepenkest-oorkonden, no. 188, d.d. 10-10-1318.

⁸¹ HUA, Archief Bisschoppen, inv.nr. 163-2, d.d. 14-4-1336.

⁸² Drossaers, Domeinraad II, no. 84, d.d. 2-11-1328.

⁸³ Van Mieris II, blz. 527, d.d. 12-4-1332 (= 28-3-1333). [Toepassing paasstijl]

⁸⁴ HUA, Archief Bisschoppen inv.nr. 162, d.d. 25-7-1333. [Zie: bijlage 7]

⁸⁵ HUA, Archief bisschoppen, inv.nr. 163-2, d.d. 7-4-1336. [Zie: bijlage 8]

⁸⁶ Drossaers, Domeinraad II, no. 120, d.d. 23-6-1339.

Afb. 10. Links het zegel van Elias van Woudenberg, knaap,⁸⁷ en rechts het zegel van Agniese van den Bergh (1333).⁸⁸
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Afb. 11. Links het zegel van Elias van Woudenberg, knaap,⁸⁹ en rechts het zegel van Agniese van den Bergh (1336).⁹⁰
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

-
- ⁸⁷ Beschrijving: 1. omschrift: [...]ELIAES·VAN·[...]
2. kenmerken: rond, ca. 23 mm, rode was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfronde schild gevat in een rondboogzespas, geplaatst op een zeshoekvormige sierlijst.
4. wapen: drie adelaars (2:1).
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.
- ⁸⁸ Beschrijving: 1. omschrift: [...]AGNIESE·VAN·WOVDENBERG
2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, rode was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in rondboogvijfpas, waarvan de bovenste rondboog versierd met ornamenten,
4. wapen: I. anderhalve adelaar, II. twee gekanteelde dwarsbalken.
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.
- ⁸⁹ Beschrijving: 1. omschrift: +S'ELIAES·VAN·WOVDENBERG
2. kenmerken: rond, ca. 23 mm, rode was, beschadigd.
3. zegelbeeld: een halfronde schild gevat in een rondboogzespas, geplaatst op een zeshoekvormige sierlijst.
4. wapen: drie adelaars (2:1).
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.
- ⁹⁰ Beschrijving: 1. omschrift: *S'AGNIESE·VAN·WOVDENBERCH
2. kenmerken: rond, ca. 20 mm, rode was, licht beschadigd.
3. zegelbeeld: een gotisch schild gevat in rondboogvijfpas, waarvan de bovenste rondboog versierd met ornamenten,
4. wapen: I. anderhalve adelaar, II. twee gekanteelde dwarsbalken.
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

4. *Alverade van den Bergh*, deed op 26 oktober 1321 afstand van het goed afkomstig van haar vader en moeder ten behoeve van de heer Van Arkel.⁹¹

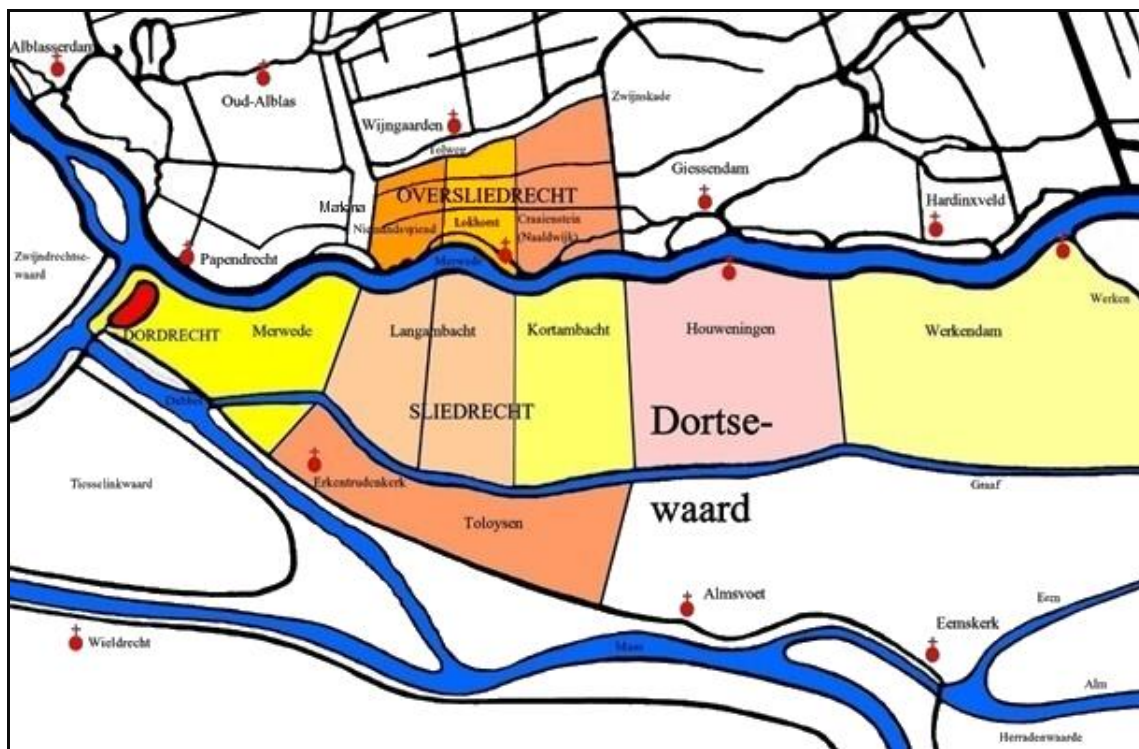
II-b. *Floreken van den Bergh*.

Kind:

1. *Herbaren I Florekensz.*, volgt III.

III. *Herbaren I Florekensz.*, heer van Niemandsvriend, Gelkenes en half-Nieuwpoort (1317), Ammersgraafland en Achterland (1317), heer van Liesveld (1319), vermeld 1317-1319, overl. tussen 22 juni en september/oktober 1319, tr. (...) *van der Merwede*,⁹² dr. van *Herbaren van der Merwede*.

Op 31 maart 1277 worden vanwege de uitwatering van de Alblasserwaard alle ambachtsheren in de Alblasserwaard w.o. genoemd ‘Hardenberni de Merwede en Theylings Colekyn de Nymanstvrient’. Bij het nagaan welke ambachtsheren gekoppeld kunnen worden aan één of meerdere ambachten (gerechten) blijkt dat beiden te plaatsen zijn als belanghebbenden in het ambacht Niemandsvriend (afb. 12). De ambachten Niemandsvriend en Oversliedrecht (later Lokhorst) blijken in 1394 leenroerig te zijn aan de heren van der Merwede.⁹³

Afb. 12. de polders gelegen in Oversliedrecht en Sliedrecht voor 1421.

Op 22 november 1329 wordt bij het in leen geven van de tiende Sliedrecht en Oversliedrecht vermeld dat deze o.a. gelegen is in ‘het ambacht van *Herbaren*, zoon van wijlen *Herbaren Florekensz.*’ Uit de verdere beschrijving van de ambachten, waarin de tienden liggen, blijkt dat

⁹¹ Kort, *Grafelijke lenen in de Krimpenerwaard* (1987), blz. 329 [leen 12].

⁹² B. de Keijzer, *Van der Merwede* (Emmen, 2020). Gepubliceerd op HoGenDa.

⁹³ Kort, *Leenkamer Merwede* (1978), blz. 23 [leen 33].

met het ambacht van Herbaren inderdaad het gerecht Niemandsvriend of een deel daarvan wordt bedoeld.⁹⁴ Op grond van de wijze van vermelding in 1329 is de gevolgtrekking gemaakt dat zijn vader Herbaren Florekensz. al ambachtsheer is geweest van dit (deel van het) gerecht, en door vererving bij de familie van Liesveld is terechtgekomen. Het ligt voor de hand om hierbij te denken aan een huwelijk met een dochter van Herbaren van der Merwede. De zoon Herbaren is dat geval niet vernoemd zijn vader, maar naar zijn moederlijke grootvader.

Het is opmerkelijk dat in de maand april van het jaar 1317 alle leengoederen, behoudens het grafelijk leen t.w. de heerlijkheid Bergambacht, door Elisabeth- en Herbaren van den Bergh worden overgedragen aan hun neef Herbaren Florekensz., zoals hierna volgt:

1. d.d. 8-4-1317: Jan Berthout, heer van Helmond, en Elisabeth van den Bergh, verzoeken aan het kapittel van Oudmunster om 'Hereberne Florekens zone' te 'belenen' met de pacht van de visserij in de Lek van Schoonhoven tot Oude Ammerskerk.⁹⁵
2. d.d. 10-4-1317: Herbaren van den Bergh droeg voor Jan III, heer van Arkel, leenheer, de gerechten Ammersgraafland en Achterland, de ban, boeten en cijns en 2/3^e van de tienden, over aan 'Herbaren Florakenssone'.⁹⁶
3. d.d. 12-4-1317: graaf Willem III bevestigde de belening door Jan III, heer van Arkel, van Herbaren Florekensz., neef van de leenheer, met het gerecht Ammersgraafland en Achterland, met de ban en boeten, cijns en 2/3^e van de tienden aldaar, bij overdracht door Herbaren van den Bergh, neef van de leenheer.⁹⁷
4. d.d. 22-4-1317: Herbaren van den Bergh oorkondt dat hij het gerecht van Gelkenes en half-Nieuwpoort met het veer en alle andere toebehoren opgedragen heeft aan Gerard van Voorn heer *Stevensz.* (sic!) ten behoeve van Herbaren Florekensz., om hem met die goederen te belenen.⁹⁸

Het verzoek, gedaan op 8 april 1317, van Jan Berthout, heer van Helmond, en Elisabeth van den Bergh, is kennelijk niet helemaal gehonoreerd, want in het jaar 1319 pacht 'Herbaren Florekijnsz.' weliswaar van het kapittel van Oudmunster de visserij in de Lek maar 'voor' de heer van Voorne. Het gaat hier om zowel de visserij stroomafwaarts van Schoonhoven tot Ammerskerk en van Ammerskerk tot aan de 'Bergherkercke' (= de kerk van Bergambacht) respectievelijk voor 3 pond en 18 sc. hollands.⁹⁹

Eerder was het kasteel te Liesveld al in eigendom van Herbaren Florekensz. gekomen. Op 22 juni 1319 droeg 'Harparen Flerekiinssone' het huis te Liesveld, met het land waar het huis op staat, gelegen in Gelkenes, op aan de graaf om het daarna in rechtleen terug te ontvangen met de bepaling dat na zijn dood het leengoed zal komen aan Arnoud, zijn zoon.¹⁰⁰ Zijn zoon

⁹⁴ Kort, Leenkamer De Lek (1988), blz. 84.

⁹⁵ HUA, Archief Kapittel van Oudmunster, inv.nr. 1594-1, d.d. 8-4-1317. [Zie: bijlage 1]

⁹⁶ Groesbeek, Liesveld-1, kolom 277. [Zie: bijlage 2]

⁹⁷ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 712, fol. 24v-25 en 159; Kort, Leenkamer Arkel-4 (1985), blz. 67 [leen 9].

⁹⁸ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 712, fol. 23v-24, d.d. 22-4-1317; Groesbeek, Van Liesveld-1, kolom 277 (aantekening gedateerd voor 22 maart 1321). [Zie: bijlage 4]

⁹⁹ Hoek, Schieland, blz. 340.

¹⁰⁰ NA, Archief Graven Holland inv.nr. 401, fol. 1v, nr. 2, resp. 402, inv.nr. 1v, nr. 2, d.d. 22-6-1319; Muller, Regesta Hannonensia, blz. 80; Kort, Grafelijke lenen Alblasserwaard, blz. 34-35 (met foutieve datum 24-8-1319!). [Zie: bijlage 5]

Arnoud volgde hem op in zijn lenen op 30 maart 1321,¹⁰¹ zodat Herbaren voor die tijd zal zijn overleden. Overigens was aan de hofstad Liesveld een leenkamer verbonden.¹⁰²

Uit dit huwelijk:

1. *Arnoud van Liesveld*, volgt III-a.
2. *Herbaren II van Liesveld (Herbaren, zn. van wijlen Herbaren Florekensz.)*, volgt III-b.

III-a. *Arnoud van Liesveld*, heer van Liesveld, Gelkenes en half-Nieuwpoort, Ammersgraafland en Achterland (1321), knaap (1335), ridder (1339), vermeld 1319-1339, deelnemer aan de Pruisenreizen 1336-1337.¹⁰³

Arnoud van Liesveld wordt op 22 juni 1319 genoemd als (eerste) leenopvolger van zijn vader.¹⁰⁴ Vervolgens verklaart Johan, heer van Arkel, dat hij op 22 maart 1321 ‘Arnoude van Liesvelde, zoon van wijlen Hardbaren, zoon van Floreken’, zijn neef, met het gerecht Ammersgraafland en Achterland en alle toebehoren, dat wil zeggen het hoog en laag gerecht, het huis en 2/3^e deel van alle tienden, als een recht erfleen, heeft beleend.¹⁰⁵ Omstreeks die zelfde tijd is hij ook beleend met Gelkenes en half-Nieuwpoort. Hij wordt namelijk kort voor 1322 vermeld in verband met ongeregeldheden die te Nieuwpoort hebben plaatsgevonden. Kort daarna zijn op 26 december 1322 de stadsrechten van Nieuwpoort uit 1283 aangevuld met vier nieuwe bepalingen,¹⁰⁶ vooral bedoeld om de vrede binnen de vrijheid van Nieuwpoort te bewaren, waarbij het voor de hand ligt dat de ongeregeldheden de directe aanleiding zijn geweest om de nieuwe bepalingen op te stellen.¹⁰⁷

Op 22 juli 1331 komt Arnoud van Liesveld voor samen met Simon Frederiksz. en Jan Robijnsz., die aan Willem Cuser beloven dat er een nieuwe opdracht zal plaatsvinden nadat Jan Zwartinc 8 morgen land ten vrij eigen had gekregen.¹⁰⁸ In de jaren 1333¹⁰⁹ en 1334¹¹⁰ wordt

¹⁰¹ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 712, fol. 159v, d.d. 30-3-1321; Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 73; Kort, *Leenkamer Arkel-4* (1985), blz. 67 (met foutieve datum 9-3-1321!).

¹⁰² Hoek, *Leenkamer Liesveld* (1978), blz. 301 (inleiding).

¹⁰³ Janse, *Adelsgeschiedenis*, blz. 319.

¹⁰⁴ NA, Archief Graven Holland inv.nr. 401, fol. 1v, nr. 2, resp. 402, fol. 1v, nr. 2, d.d. 22-6-1319; Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 80; Kort, *Grafelijke lenen in de Alblasserwaard* (1997), blz. 34-35 [leen 34] (met foutieve datum 24-7-1319!). [Zie: bijlage 5]

¹⁰⁵ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 712, fol. 159v, d.d. 30-3-1321 (de belening gaat uit van Johan, heer van Arkel, zodat de veronderstelling is dat hier niet de paasstijl is gehanteerd); Muller, *Regesta Hannonensia*, blz. 73 (met als datum 22-3-1321/22; de datering ‘1321, maandag na halfvasten’ is zonder hantering van de paasstijl 20-3-1321); Kort, *Leenkamer Arkel-4* (1985), blz. 67 [leen 9] (met foutieve datum 9-3-1321!).

¹⁰⁶ A. Telting, *Oude rechten van Nieuwpoort*, in: *Verlagen en Mededelingen Vereniging tot Uitgave bronnen van het oud vaderlands recht* 4e deel (1899), blz. 17, d.d. 26-12-1322 (ten onrechte daar gedateerd op 15-5-1322).

¹⁰⁷ De Keijzer, *Van Langerak-1*, blz. 51.

¹⁰⁸ Kort, *Amstel-1* (1988), blz. 377 (leen 47).

¹⁰⁹ Smit, *Rekeningen VII*, blz. 69-68. Rekening van heer Daniel van der Merwede, baljuw van Zuidholland (13 september 1333 – 29 oktober 1334) onder de achterstallen, ‘des maesndaghes na onser Vrouwendaghe in Septembre in den jare van XXXIII’ (= 13 september 1333), de volgende twee posten:

‘Item bi den dijgrave tusschen Lec ende Marweyde tusschen ’t ghemeine land ende Arnd van Liesvelt: 13 pond ende 3 s.’

‘Item bi den dijgrave tusschen Lec ende Marweyde van der dinctale tusschen ’t ghemeine land ende Arnd van Liesvelt, dat minen here ghebreec ende opheffen mach an twyscatten ghelde of an vierscatten panden, dat roerende is van der dinctale van Ghelickennisse: 20 pond 7 d.’

¹¹⁰ Smit, *Rekeningen VII*, blz. 60 en 62. Rekening van heer Daniel van der Merwede, baljuw van Zuidholland (13 september 1333 – 29 oktober 1334) onder de uitgaven, van ‘des Maendaghes na onser Vrouwendaghe in Septembre in den jare van XXXIII’ (= 13 september 1333) tot ‘des Donredaghes na sente Luchasadaghe in den jare van XXXIII’ (= 20 oktober 1334), de volgende post:

hij genoemd in de grafelijk rekeningen. Op 21 maart 1335 wordt gesproken over een hoeve bouwland in het gerecht van ‘Arnoldie de Liesvelt, armiger’ t.w. ‘Poedelwije’ (Peulwijk).¹¹¹ Ook op 1 maart 1339 wordt nog gesproken over 1½ hoeve land in Pudedelwijck in ‘heren Arnoudsambacht van Liesveld’.¹¹²

Kind:

1. *Herbaren III van Liesveld*, volgt IV-a.

IV-a. *Herbaren III van Liesveld*, heer van Liesveld, Gelkenes en half-Nieuwpoort, Ammersgraafland en Achterland, ridder (1353), vermeld 1349-1366, overl. tussen 15 augustus 1366 en 1367, tr. *N.N.*, nog in leven 1367.

Hij is op 12 juni 1349 bij Schoonhoven door Utrechtenaren gevangen genomen, zoals blijkt uit het volgende relaas: ‘Toech die bisschop mitter stat van Utrecht vor Scoenhoven, daer die Hollander stoutelic tieghen hem streden, mer si verloren den strijt. Daer worden ghevanghen haer Ghisebrecht van Langerac, haer Herberen van Liesvelt ende haer Koen van Oesterwije mit vele goeder lude, daer die bisscop vele goods of scatte’.¹¹³

Op 15 mei 1351 vindt er een verzoening plaats tussen hertog Willem van Beyeren en Jan van Arkel, bisschop van Utrecht, waarbij gememoreerd wordt dat ‘Herbaren van Riede, haer borgers, die hy ghevangen heeft, my sulcken goede, alsoe zy by hem hadden ende hem ghenomen want doen hy venck, den Biscop en der Stadt van Utrecht nyet over en leverde, soe soudon zy daer voer behouden Heren Herbaren van Liesvelt, die zy gevangen hedden, oft gebrake zyns, soe soudon zy alsulcke banden behouden voir hoer borghe ende voer hoer goet, etc.’.¹¹⁴ Op dezelfde dag werd een verdrag van vrede opgesteld tussen Jan van Arkel, bisschop van Utrecht, en Willem van Beyeren, graaf van Holland, etc.¹¹⁵ Uit beide akten blijkt dat Heer Herbaren van Liesveld in Utrecht gevangen zat.

Herbaren, heer van Liesveld, ridder, verklaart, dat hij op 24 februari 1353 drie hoeven land bij de Oesteren Egghe, gelegen in Ammersgravenland, ten vrij eigen heeft gegeven aan Herbaren van Riede, heer van Pendrecht, ridder, en dat hij het land voornoemd voor 100 pond zwarten per jaar van Herbaren van Riede in pacht heeft genomen.¹¹⁶ Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 12). Omdat er nauwelijks details te zien zijn, is voor de beschrijving gebruik is gemaakt van De Raadt.¹¹⁷

‘Item Pieter Tielmanssoen, dat hi reet in Noorthollant met heren Daneels brieve des Donredaghes na Bames (= 6 oktober 1334) an Diedrijc van Teellinghen ende vredet tot sente Martinsmisse (= 11 november 1334) tusschen Diedrijc ende Arnd van Liesvelt ende tusschen Diedrijc ende Wouter van Langherake, te tereghelde, ghegheven: 14 s. Holl.’

¹¹¹ HUA, Archief Domkapittel, inv.nr. 2694-2, d.d. 21-3-1335.

¹¹² Groesbeek, Liesveld-1, kolom 280.

¹¹³ Johannes de Beke, *Cronieken van den Stichte van Utrecht ende van Hollant*, uitgegeven door dr. H. Bruch (’s-Gravenhage, 1982), blz.195-196. RPG Grote Serie 180; Van Gouthoeven, *D’oude Chronijcke*, blz. 184.

¹¹⁴ Van Mieris II, blz. 792, d.d. 15-5-1351.

¹¹⁵ Ven Mieris II, blz. 793, d.d. 15-5-1351.

¹¹⁶ H. van Bavel O.Praem, *Inventaris van het archief van de Heusdense Cisterciënzerklooster Mariënkroon en Mariëndonk* (’s-Hertogenbosch, 1972), dl. II, inv.nr. 169B (regest 32), d.d. 24-2-1353.

¹¹⁷ J. de Raadt, *Sceaux armoriés des Pays-Bas et des pays avoisinants* (Brussel, 1898) deel. II, blz. 345.

Afb. 12. Zegel van Herbaren van Liesveld, ridder (1353).¹¹⁸
(*Brabants Historisch Informatie Centrum*)

Op 31 juli 1353 gaat hij met heer Jan, heer van Langerak, een overeenkomst aan over het berechten van misdadigers te Nieuwpoort.¹¹⁹

In de leenregisters is een aantekening van 3 december 1355 te vinden, waarin wordt vermeld dat 'heer Herberen van Liesvelt Arentsz.' het huis te Liesveld in erfleen ontvangt met het recht dat het een 'onversterfelijk' leen wordt zodat het ook op een dochter kan versterven.¹²⁰

In een ongedateerde lijst, te stellen op 1356, vindt men: 'Dit sijn degenen die brieven hebben op des graven rentmeester van Zuidholland'. Op deze lijst komen o.a. voor 'heer Harbaren van Liesvelt heeren Harberensz.' en 'heer Harbaren van Liesvelt heer Aerntsz.'.¹²¹

In de jaren 1358 en 1360 ontving heer Herbaren van Liesveld 6 reigers uit het 'Bosch in de Broec' (Moordrecht).¹²² Op 17 februari 1359 werd o.a. 'heren Harberen van Lyesvelt' een bericht gestuurd om ter dagvaart te komen.¹²³

In 1360 wordt heer Herbaren van Liesveld vermeld als leenman van Langerak voor de helft van de korentiende van Gelkenes en Kortland, evenals de smaltienden van Gelkenes, waarvan de leenman de heer jaarlijks 25 ganzen zal geven voor de brug van het huis Langerak.¹²⁴

Herbaren van Liesveld en Jan van Langerak gaven samen op 7 oktober 1360 een privilege aan de stad Nieuwpoort betreffende de voorgedij over weeskinderen.¹²⁵

Baanrotsen, ridders, knechten, steden en gemeenten van Holland, Kennemerland, Amstelland, Waterland en West-Friesland richten zich op 27 november 1361 tot de gravin van Henegouwen en Holland met het verzoek een bijeenkomst te willen bijwonen ter beëindiging van haar

¹¹⁸ Beschrijving: 1. omschrift: + S'HERB[AREN]·[VAN]·LI[ESVELT]·RIDDER

2. kenmerken: rond, ca. ... mm, groen was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild, waarboven een halfaanzijnde toernooihelm met als helmteken een lopende leeuw, alles gevat in een achtrondboogpas, geplaatst op een achthoekvormige sierlijst.

4. wapen: een smalle dwarsbalk, waarboven drie omgekeerde hermelijnstaartjes.

5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

¹¹⁹ Groesbeek, Liesveld-1, kolom 281.

¹²⁰ Hoek, Leenkamer Liesveld (1978), blz. 302 (inleiding); Groesbeek, Liesveld-1, kolom 281.

¹²¹ Groesbeek, Liesvelt-1, kolom 281.

¹²² Hoek, Grafelijke domeinen, blz. 136.

¹²³ Prevenier, Dagvaarten II, blz. 162-163, d.d. 17-2-1359.

¹²⁴ Kort, Leenkamer Langerak (1976), blz. 5 (leen 6).

¹²⁵ Teltling, Oude rechten van Nieuwpoort, blz. 25.

geschillen met hertog Albrecht.¹²⁶ De oorkonde werd o.a. door ‘her Herbaren van Liesvelt’ bezegeld. Door de matige foto van het zegel ontbreken (wederom) details (afb. 13). Ook hier is gebruik gemaakt van de beschrijving door De Raadt.¹²⁷ Hij heeft boven de dwarsbalk twee in plaats van drie hermelijnstaartjes gezien. Omdat het zegel van 1353 duidelijk drie hermelijnstaartjes vertoont, en beide zegels precies het zelfde zijn, is het mogelijk dat het zegel van 1361 voor wat dat betreft dit belangrijke detail beschadigd of enigszins geplet is.

Afb. 13. Zegel van Herbaren van Liesveld, ridder (1361).¹²⁸
(*Nationaal Archief*)

Een oude inventaris van het archief van de burggraven van Montfoort, zoals dat in 1587 op het kasteel Montfoort werd aangetroffen, maakt melding van een stuk uit het jaar 1362. In dat jaar gaf Herbaren van Liesveld een viertel land, gelegen Haastrecht, in leen aan Hadewig van Montfoort, getrouwd met Jan van Haastrecht.¹²⁹ Door het ontbreken van verdere informatie is de toewijzing aan Herbaren III van Liesveld niet geheel zeker.

Op 11 november 1363 beleent Otto, heer van Arkel, zijn neef, heer Otto van Heukelum Herbarensz., met de korentiend in het gericht Buurmalsen, waarbij als getuigen aanwezig zijn heer Herbaren van Liesveld, ridder, Floris van Dalem en Hendrik Knobbout, knapen.¹³⁰ De oorkonde was bezegeld met drie zegels, maar ze zijn – zo te zien – ervan afgeknipt. Er was een geschil ontstaan tussen Herbaren van Liesveld en Jan van Langerak onder andere over de tienden van Gelkenes, waar heer Jan van Blois op 21 november 1363 uitspraak in deed.¹³¹ Op 22 augustus 1365 geeft hertog Albrecht aan het waterschap van de Alblasserwaard een handvest, waarin heer Herbaren van Liesveld met ‘sijn lande’ wordt genoemd.¹³² Hierna

¹²⁶ Prevenier, *Dagvaarten II*, blz. 198-199, d.d. 27-11-1361; Kort, *Graven van Holland*, inv.nr. 20, d.d. 27-11-1361.

¹²⁷ J. de Raadt, *Sceaux armoriés des Pays-Bas et des pays avoisinants* (Brussel, 1898) deel. II, blz. 345.

¹²⁸ Beschrijving: 1. omschrift: niet te onderscheiden.

2. kenmerken: rond, ca. ... mm, ... was, beschadigd.

3. zegelbeeld: een gotisch schild, waarboven een halfaanzijnde toernooihelm met als helmteken een lopende leeuw, alles gevat in een achtrondboogpas, geplaatst op een achthoekvormige sierlijst.

4. wapen: een smalle dwarsbalk, waarboven twee (?) omgekeerde hermelijnstaartjes.

5. bijzonderheden: het zegel is gedeeltelijk zichtbaar.

¹²⁹ Plomp, *Haastrecht*, blz. 79.

¹³⁰ Hoge Raad van Adel, *Familiearchief Mathenesse* inv.nr. 897, d.d. 11-11-1363 (met dank aan de Hoge Raad van Adel te 's-Gravenhage voor het vertrekken van een foto van het charter); Kort, *Leenkamer Arkel-3* (1985), blz. 49 (leen 2). [Zie: bijlage 9]

¹³¹ NA, *Archief Graven van Blois*, inv.nr. 1, fol. 40-41, d.d. 21-11-1363; Groesbeek, *Liesveld-1*, kolom 282.

¹³² Van Mieris III, blz. 180, d.d. 22-8-1365.

volgt op 30 september 1365 een uitspraak door zegslieden over de uitwatering van het oosten van de Ablasserwaard door het land van heer Herbaren van Liesveld. Er zal door heer Herbaren een vliet ter breedte van een halve gaarde worden gegraven in het westeinde van het Achterland, opgaande in Graafland, waarop hij zelf ook mag uitwateren, en waarvoor de andere belanghebbenden van heer Herbaren 40 gaarden land zal kopen.¹³³

Op 15 augustus 1366 is een verdrag opgesteld tussen verscheidene heren w.o. genoemd heer Herbaren van Liesveld, ridder, over het nieuwe waterschap voor hun landen.¹³⁴ Op dezelfde dag vergunt heer Dirk van Brederode uitwatering door zijn land,¹³⁵ en regelde Jan van Langerak met Herbaren van Liesveld en Arnoud van Arkel de uitwatering van Langerak.¹³⁶

Herbaren van Liesveld zal niet lang na 15 augustus 1366 zijn overleden, evenals diens nog jonge dochter. In het jaar 1367 ontving de vrouwe van Liesveld 4 reigers uit het 'Bosch in de Broec' (Moordrecht).¹³⁷ Hij zal dus tussen 1366 en 1367 zijn overleden, terwijl zijn dochter in ieder geval voor 1368 is overleden, want in 1368 wordt heer Herbaren V van Liesveld, haar achterneef, beleend met het huis en hofstede met 6 morgen land, gelegen in Gelkenes. Daarbij wordt gememoreerd: 'zoals de dochter van heer Herbaren heer Arnoutsz., die jong stierf, die aankwam van haar vader, die aankwam van heer Arnout, diens vader, die aankwam van Herbaren, diens vader'.¹³⁸

Uit dit huwelijk:

1. *N.N.* (dochter), beleend met het huis en hofstad te Gelkenes, overl. tussen 1366 en 1368.

III-b. *Herbaren II van Liesveld (Herbaren, zoon van wijlen Herbaren Florekensz.)*, heer van Niemandsvriend (1329), ridder (1329), vermeld 1329-1343, beleend met huis te Tull 11 juli 1332, deelnemer aan de Pruisenreizen 1336-1337,¹³⁹ beleend met het halve hoge gerecht van Houweningen (omstreeks 1345), overl. voor 25 september 1352.

Op 22 november 1329 wordt hij met zijn ambacht Niemandsvriend, gelegen Oversliedrecht, genoemd bij de belening van de tiende van Sliedrecht en Oversliedrecht, gelegen aan beide zijden van de Merwede.¹⁴⁰ In 1330 pacht hij de visserij in de Lek, lopende van Schoonhoven tot Ammerskerk, van het kapittel van Oudmunster voor 3 pond per jaar.¹⁴¹

Herbaren van Liesveld, ridder, belooft op 11 juli 1332 uit zijn huis te Tull (onder Houten), waarmee de bisschop hem heeft beleend, de stad Utrecht en haar helpers geen schade te doen in de oorlog die zij samen met de bisschop voert tegen Willem van Duivenvoorde, ridder, en Hendrik van der Leck.¹⁴² Aan de oorkonde hangt zijn zegel (afb. 13).

Op 1 maart 1333 ontvangt Herbaren van Liesveld, ridder, van de bisschop verlof om op zijn huis te Herten (= Tull?) de mis op een draagbaar altaar te vieren.¹⁴³

¹³³ Van Mieris III, blz. 181, d.d. 30-9-1365.

¹³⁴ Ven Mieris III, blz. 192-193, d.d. 15-8-1366; Drossaers, Domeinraad II, regest 332, d.d. 15-8-1366.

¹³⁵ Van Mieris III, blz. 194, d.d. 15-8-1366.

¹³⁶ Van Mieris III, blz. 195, d.d. 15-8-1366; De Geer, De heerlijkheid van Langerak, blz. 168-170, d.d. 25-8-1366; Kort, Leenkamer Langerak (1976), blz. 5 (leen 6).

¹³⁷ Hoek, Grafelijke domeinen, blz. 141.

¹³⁸ Kort, Grafelijke lenen in de Ablasserwaard (1997), blz. 34-35 (leen 34).

¹³⁹ Janse, Adelsgeschiedenis, blz. 319.

¹⁴⁰ Kort, Leenkamer De Lek (1988), blz. 84 (leen 47).

¹⁴¹ Hoek, Schieland, blz. 340. In het repertorium staat 'Herbaren Florekijnsz.' maar dat moet ongetwijfeld 'Herbaren Herbaren Florekijnsz.' zijn.

¹⁴² HUA, Stad Utrecht, raad 1122-1577, inv.nr. 368, d.d. 11-7-1332. [Zie: bijlage 6]

¹⁴³ Muller, Registers en rekeningen I, blz. 419 [datum is niet zeker].

In 1339 pacht hij de visserij in de Lek, lopende van Schoonhoven tot Ammerskerk en van Ammerskerk tot 'Bergherkercke', van het kapittel van Oudmunster voor respectievelijk 3 pond en 18 sc. hollands per jaar.¹⁴⁴

Afb. 13. Zegel van Herbaren van Liesveld, ridder (1332).¹⁴⁵
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*)

Bisschop Johan erkende op 17 oktober 1343 schuldig te zijn aan Hubert de Schenk, heer van Culemborg, 4.918 pond 2 schellingen zwarte Tournois. De oorkonde is bezegeld door 24 edelen, w.o. Herbaren van Liesveld, ridder (afb. 14).¹⁴⁶

Afb. 14. Zegel van Herbaren van Liesveld, ridder (1343).¹⁴⁷
(*Het Utrechts Archief, foto auteur*).

In het repertorium op de leenkamer Voorne zijn de achtereenvolgende beleningen van het ambacht Houweningen gepubliceerd w.o. heer Herbaren van Liesveld, beleend tussen 1352 en

¹⁴⁴ Hoek, Schieland, blz. 340.

¹⁴⁵ Beschrijving: 1. omschrift: *S'HERBERT·HERBERTVS·V[A]N·LIE'VELTS·
2. kenmerken: rond, ca. 38 mm, groene was, gaaf.
3. zegelbeeld: een gotisch schild, geplaatst op gearceerd veld waaromheen een sierrand.
4. wapen: een gedemaskeerde dwarsbalk, waarboven twee omgekeerde hermelijnstaartjes.
5. bijzonderheden: het zegel is in plastic geseald.

¹⁴⁶ HUA, Archief Bisschoppen inv.nr. 343, d.d. 17-10-1343.

¹⁴⁷ Beschrijving: 1. omschrift: vrijwel geheel verloren.
2. kenmerken: rond, ca. - mm, groene was, zwaar beschadigd.
3. zegelbeeld: zichtbaar een gotisch schild.
4. wapen: een gedemaskeerde dwarsbalk, waarboven twee omgekeerde hermelijnstaartjes (één zichtbaar).
5. bijzonderheden: het zegel is gerestaureerd.

1373!¹⁴⁸ Dit is onjuist. Kort verwijst naar een lijst van leenmannen aanwezig in het archief van de heren van Voorne.¹⁴⁹ De lijst is niet gedateerd, maar hierin wordt vermeld dat ‘Heer Herbaren van Liesvelt’ *de halve hoge ban* (gerecht) van het ambacht Houweningen in leen heeft.¹⁵⁰ De leenman, die in de lijst twee posten voor Herbaren wordt genoemd, is beleend in 1345.¹⁵¹ De post direct ervoor valt vooralsnog niet nader te dateren,¹⁵² maar de post erna kan gedateerd worden tussen 1345 en 1347.¹⁵³ Vermoedelijk is heer Herbaren van Liesveld voor zijn leven beleend met *de helft van het hoge gerecht* van Houweningen, want op 25 september 1352 werd heer Dirk van Houweningen, ridder, met *het gehele hoge gerecht* van Houweningen beleend.¹⁵⁴ De belening van heer Herbaren zal omstreeks 1345 hebben plaatsgevonden.

Kind:

1. *Herbaren IV van Liesveld ‘de oude’*, volgt IV-b.

IV-b. *Herbaren IV van Liesveld ‘oude’* (1363), heer van Niemandsvriend (1353), ridder (1352), vermeld 1352-1363, overl. na 9 februari 1363, tr. (*Agatha*) van *Heemstede*, vermeld 1382, dr. van Reinier van Heemstede en Beatrix.

Toelichting

De naam van zijn vrouw komt in relatie tot het geslacht Van Liesveld in de archiefbronnen niet naar voren. Er zijn echter enige belangwekkende aanwijzingen, die tot de conclusie hebben geleid dat zij een dochter moet zijn geweest van Reinier van Heemstede en diens echtgenote, Beatrix. De vernoeming van de dochter van Herbaren IV van Liesveld draagt hieraan bij.

Ten eerste heeft Herbaren van der Woerd op 19 maart 1362 belooft zich te houden aan de uitspraak te doen door heer Gerrit van Heemstede en heer Reinier van d’Ever (Dever) tussen heer Herbaren van Liesveld (= *Herbaren V van Liesveld ‘de jonge’*) en de kinderen van Hendrik van der Woerd aan de ene kant en ikzelf (Herbaren van der Woerd) aan de andere kant, over de nagelaten goederen van mijn broer Hendrik van der Woerd.¹⁵⁵ Uit deze akte kan opgemaakt worden dat Herbaren van der Woerd optreedt als voogd van vaderszijde over de kinderen van zijn broer en heer Gerrit van Heemstede en heer Reinier van d’Ever namens moederszijde.

Ten tweede wordt in een lijst opgesteld tussen 1406 en 1408 gesproken over de ‘maghe’ van Willem de Cuser, namelijk: ‘[1] heer Dirc van Zwieten met zijn kinderen, Claes van Zwieten Pieters zoen met sinen broeders, Jans kinder van Foreest, [2] Dirc van Heemskerck, Willem die Grebber ende sijn broeder ende sijn zoen, Jan die Boel, Jan van Haerlem, woent tot Gheervliet, ende Steven zijn soen, woent tot Haerlem, Jan van Haerlem, woent tot Alcmaer, Pieter van Heemskerck heer Gherijt Boelenzn., woent tot Haerlem, [3] Gielijs van Voerscoten, woent met

¹⁴⁸ Kort, Leenkamer Voorne (1977), blz. 187 (leen 7).

¹⁴⁹ Bij bestudering van de individuele leenmannen ziet het er naar uit dat lijst chronologisch is opgebouwd.

¹⁵⁰ Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 525.

¹⁵¹ Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 523. Het gaat hier om Daniel van Tolloysen, die na het sneuvelen van zijn vader, Dirk van der Merwede, op 26 september 1345 is beleend. Zie: De Keijzer, Van der Merwede.

¹⁵² Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 524. Het betreft hier de overdracht van de visrechten van Dortsmonde tot de Waal door (Mabelia), de vrouw van heer Coen van Oosterwijk, aan haar zoon (Gillis).

¹⁵³ Kort, Van Voorne, blz. 75, no. 526. Het gaat hier om Jan van der Merwede, die beleend is tussen 1345 en 1347.

¹⁵⁴ Kort, Van Voorne, blz. 74, no. 507, d.d. 25-9-1352.

¹⁵⁵ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 17, fol. 99, d.d. 19-3-1362 (1362, saterdach nae St. Gheertuden dach).

heren Dirc van der Lec, [4] haer Gherijt van Liesveld, Heynric van der Woert'.¹⁵⁶ De laatste twee genoemde personen zijn zoons van Hendrik van der Woerd en Beatrix van Liesveld.

Het verband tussen twee vermeldingen wordt duidelijk als die lijst nader wordt geanalyseerd, en wel als volgt. Willem de Cuser, hofmeester van Albrecht van Beieren, werd samen met Aleida van Poelgeest op 23 september 1392 te Den Haag vermoord. Hij is een zoon van Coenraad Cuser van Oosterwijk en Clementia Gerrit Boelendochter, vrouwe van Sloten, en kleinzoon van Willem de Cuser en Ida van Oosterwijk. Willem de Cuser trouwde voor de tweede keer met Machteld van Heemstede.¹⁵⁷

De hiervoor genoemde 'maghe' kunnen in de eerste plaats toegewezen worden als nazaten van Willem de Cuser (groep 1),¹⁵⁸ en in de tweede plaats als verwanten van Clementia Gerrit Boelendochter (groep 2). Zij is een dochter van Gerard die Bole (Boele), rentmeester en baljuw van Amstelland, Waterland en Zeevang (1354-1355).¹⁵⁹ De familie die Bole is afkomstig uit Utrecht.¹⁶⁰ De meest op de voorgrond optredende lid is heer Gerrit de Boel van Heemskerk, ridder. Hij werd op 3 mei 1398 gemaand om met 5 gewapende mannen hertog Albrecht te ondersteunen in de oorlog tegen de Friezen.¹⁶¹ Hij voert een gevierendeeld wapen: I en III een gouden leeuw op rood (Bole), en II en III en zilveren Franse lelie op rood (Heemskerk).¹⁶² De onder groep 2 genoemde verwanten met de toenaam Van Heemskerk horen niet thuis onder het geslacht Van Heemskerk gesproten uit Van Rijswijk. Wat betreft Gillisje van Cralingen (= Gillis van Voorschoten) (no. 3), de vrouw van Dirk van der Lek, loopt de verwantschap via Ida van Oosterwijk, maar het familieverband vaststellen zal een aparte studie vergen.¹⁶³ Ten slotte heer Gerrit van Liesveld, en zijn broer, Hendrik van der Woerd (groep 4), die in de lijn van wat hiervoor is vastgesteld verwanten zijn van Machteld van Heemstede.

Op 26 juli 1382 vermeerdert heer Jan van Heemstede het ambacht Heemskerk na opdracht uit eigen goed met 14 maden land, bestaande uit de Kleine waard, Ver Machtelden kamp en Ver Aagten made.¹⁶⁴ Onder 'Ver Machtelden' zal te verstaan zijn Machteld van Heemstede, de vrouw van Willem de Cuser. Zonder zekerheid te bieden zal 'Ver Aagten' (vrouwe Agatha) vermoedelijk de vrouw van Herbaren IV van Liesveld bedoeld zijn. Zonder een diepgaand onderzoek gedaan te hebben naar de familie Van Heemstede kunnen de familierelaties als volgt inzichtelijke worden gemaakt (geneagram 4).¹⁶⁵

¹⁵⁶ Van Riemsdijk, Deel II, blz. 33-34.

¹⁵⁷ Dek, Graven van Holland, blz. 49; Hertog, Die Cuser, blz. 59.

¹⁵⁸ F.J.W. van Kan, Het middeleeuwse riddermatige geslacht Van Zwieten, in: *Jaarboek CBG deel 37* (1983); H.A. van Foreest, *Het oude geslacht Van Foreest, 1250-1570* (Assen, 1950).

¹⁵⁹ NA, AGH inv.nr. 1664 (rekening over de periode 8-5-1354/16-3-1355, afgehoord 6-3-1355).

¹⁶⁰ HUA, Verzameling Van Buchel-Booth inv.nr. 166 (blz. 168 – Bole); 170 (blz. 501 – Heemskerk); 174 (blz. 966 – Bole); 176 (blz. 1166 – Bole)

¹⁶¹ Van Mieris III, blz. 673, d.d. 3-5-1398.

¹⁶² HUA, Archief Huis Hardenbroek (toegang 1010), inv.nr. 6699, blz. 21.

¹⁶³ Van der Plas, Van Voorschoten, blz. 27; Van Kan, Van Zwieten, blz. 47.

¹⁶⁴ Kort, Grafelijke lenen in Kennermerland-1 (1989), blz. 108-109 (leen 111).

¹⁶⁵ A.M. Hulkenberg, *Het huis Dever te Lisse* (Zaltbommel, 1966); Bert den Hertog, Op zoek naar de vader van Willem die Cuser, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 133 (2016); A.W.E. Dek, Het nageslacht van Philips van Duivenvoorde, eerste heer van Polanen, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 38 (1983), blz. 101.

drie ambachten (Niemandsvriend) waaruit Oversliedrecht toentertijd bestond.¹⁷¹ Op 4 januari 1361 verklaart Pontiaen van Lakervelt, knaap, dat hij van heer Ghisebrecht Stommen, kapelaan van jonkheer Jan van Blois, heer van Schoonhoven en van der Goude, 8 pond Hollands heeft ontvangen ondanks dat Herbaren van Liesveld, ridder, veroordeeld is en niet heeft betaald.¹⁷²

Dirk, heer van Brederode, verklaart op 9 februari 1363 dat de hertogin van Brabant hem via haar rentmeester van Noordholland, Dirk van Hodenpijl, verschillende sommen geld heeft uitbetaald waaronder '30 vieux écus semblables, plus 8 écus de Bruges, en remboursement de pareilles sommes avancées par lui l'une aux Herbaren van Liesveld, le vieux et la jeune, l'autre à Steven van Nijvelt'.¹⁷³ Het kan zijn dat de daadwerkelijke betaling door Herbaren van Liesveld 'de oude' en 'de jonge' eerder heeft plaatsgevonden, maar vooralsnog ziet het er naar uit dat dit het laatste optreden is van Herbaren IV van Liesveld.

Uit dit huwelijk:

1. *Beatrix van Liesveld*, vermeld 1363, nog in leven 1383, tr. *Hendrik van der Woerd*,¹⁷⁴ vermeld 1354-1359, overl. tussen 13 mei 1359 en 25 april 1362, zn. van Gerrit Berthout van Heemskerk en Aleid van der Woerd.
2. *Herbaren V van Liesveld 'de jonge' (1363)*, heer van Liesveld, Gelkenes en half-Nieuwpoort, Ammersgraafland en Achterland (1368), Niemandsvriend (1369), knaap (1363), ridder (1364), vermeld 1362-1385, leenmangetuige voor de graaf van Holland 1363-1377,¹⁷⁵ baljuw van Zuidholland 1363,¹⁷⁶ 1369,¹⁷⁷ 1377,¹⁷⁸ 1379,¹⁷⁹ baljuw en rentmeester van Zuidholland 1378-1380,¹⁸⁰ overl. tussen 2 september 1385 en 17 juni 1386, tr. (voor 27 september 1362) *Elisabeth van Buren*, vermeld 1362, 1380, 1383, dr. van Allard van Buren en Mabelia van Cats.

Op 27 september 1362 oorkonden Allard, heer van Buren, knaap, Mabelia, jonkvrouw van Buren, Lijsbeth van Buren, vrouwe van Liesveld, en Otto van Buren, heer van Balgoyen, knaap, dat Lijsbeth van Bronkhorst, vrouwe van Buren, van voornoemde Otto van Buren en Willem van Hese heeft gekocht van haar medegave 56 morgen land, gelegen onder Buren en Assche, met een hofstad te Buren in de Donkerstraat, en een rente van 25 pond per jaar uit 26 morgen en 1 hond in de Asscher meent.¹⁸¹

Herbaren van Liesveld, ridder, wordt vervolgens op 10 november 1364 vermeld als oom van de kinderen van Hendrik van der Woerd.¹⁸² Hij is dus tussen 9 februari 1363 en 10 november 1364 ridder geworden.

¹⁷¹ Groesbeek, Liesveld-1, kolom 281.

¹⁷² Hoek, Schieland, blz. 340.

¹⁷³ Griesbeek, Liesveld-1, kolom 282, met verwijzing naar 'Inv. des archives de la Belgique I, IV, no. 2038'.

¹⁷⁴ B. de Keijzer, *Genealogie Van Rijswijk (Heemskerk – Poelenburg)* (Emmen, 2024). Gepubliceerd op HoGenDa.

¹⁷⁵ Kort, Leenkamer Arkel-4 (1985), blz. 67 (leen 9); Van Mieris III, blz. 149, d.d. 3-6-1363; Van Mieris III, blz. 166, d.d. 21-7-1364; Van Mieris III, blz. 281, d.d. 5-8-1373; Van Mieris III, blz. 334-335, d.d. 22-9-1377.

¹⁷⁶ Prevenier, Dagvaarten I, blz. 219.

¹⁷⁷ Van Gouthoeven, D'oude Chronijcke, blz. 184.

¹⁷⁸ Kort, Graven van Holland, inv.nr. 679, d.d. 29-7-1377; inv.nr. 680, d.d. 29-7-1377.

¹⁷⁹ Kort, Graven van Holland, inv.nr. 681, d.d. 31-5-1379.

¹⁸⁰ Prevenier, Dagvaarten I, blz. 219; Kort, Graven van Holland, inv.nr. 1948 (ongedateerd).

¹⁸¹ A.P. van Schilfgaarde, *Het archief der Heeren en Graven van Culemborg* ('s-Gravenhage, 1949), tweede stuk, regest 198, d.d. 27-9-1362.

¹⁸² NA, Archief van de Heren van Voorne en Burggraven van Zeeland, inv.nr. 29, fol. 77, no. 276, fol. 74v, no. 253; Archieven van de Graven van Holland, inv.nr. 712, fol. 160v; Kort, Leenkamer Voorne (1977), blz. 409-410 (leen 80).

In 1368 wordt heer Herbaren van Liesveld beleend met het huis en de hofstad te Gelkenes.¹⁸³ Op 13 mei 1369 bekennen enige heren w.o. ‘Herper van Liesvelt’, ridder, het goed van de kinderen van Giessen, tussen de Lek en Merwede, om 1.400 pond van de ruwaard Albrecht te hebben gekocht.¹⁸⁴ Heer Albrecht geeft op 22 november 1369 toestemming aan het nieuwe waterschap om een watering te maken w.o. genoemd heer Herbaren van Liesveld, Willem van Naaldwijk, en Jan van der Merwede Florisz., met hun ambachten te Sliedrecht.¹⁸⁵ Op 10 april 1370 krijgen Herbaren van Liesveld, ridder, en Herbaren van der Woerd, knaap, toestemming om het goed ‘De Woerd c.a.’ voor Gerard en Hendrik, zoons van Hendrik van der Woerd, voor 5 jaar te verkopen.¹⁸⁶

In de periode 1370-1385 pacht hij de visserij in de Lek, lopende van Schoonhoven tot Ammerskerk en van Ammerskerk tot ‘Bergherkercke’, van het kapittel van Oudmunster voor 19½ pond lood zilver, maar in gedurende de jaren 1373-1378 heeft er geen betaling plaatsgevonden.¹⁸⁷ Op 11 februari 1372 is hij als ‘getruwer man’ aanwezig wanneer ‘Henric Ye Wittenzoon’ onder nadere voorwaarden wordt beleend door hertog Albrecht met het ambacht, genaamd ‘Schilmandskinderenambacht’, met de cijns en jaarrenten.¹⁸⁸

Pouwels van Haastrecht, ridder, verklaart op 20 september 1372 dat hij en zijn erfgenamen elk kasteel dat zij zullen doen maken in het land van Haastrecht te leen zullen houden van heer Otto van Arkel.¹⁸⁹ Aan de oorkonde hangt het geschonden zegel van Herbaren, heer van Liesveld.¹⁹⁰ In 1373 verkoopt heer Herbaren van Liesveld zijn vijfde deel in het goed van Giessen aan de heer van Arkel.¹⁹¹ In de jaren 1373, 1374, 1375 en 1376 kreeg heer Herbaren van Liesveld respectievelijk 8, 6, 8 en 8 reigers geschonken uit het ‘Bosch in de Broec’ (Moordrecht).¹⁹²

Omstreeks 1377 bericht Willem van Mate, klerk, aan de heer van de Lek en Breda, dat de heren van Brederode, Arkel en Ameide, heer Gijsbert van Langerak, heer Herbaren van Liesveld, en het gemene land, hem te Giessendam beloofd hebben de heer van de Lek het geld te geven waarop hij recht heeft, en te zullen zorgen dat het land van Brederode en Lekkerland hetzelfde doen.¹⁹³

Heer Herbaren van Liesveld was kennelijk verwickeld geraakt in een proces, want op 14 februari 1378 werd er een dagvaart tot Oudewater gehouden waar zijn zaak zal worden behandeld.¹⁹⁴ Vermoedelijk heeft hij het huis en goed te Liesveld te gelde willen maken, want op 17 april 1379 heeft hij het aan de heer van Arkel verkocht.¹⁹⁵ De koop is echter niet doorgegaan. Hierna scheldt de heer van Arkel op 24 april 1379 heer Herbaren van Liesveld de koop van het huis en goed Liesveld kwijt.¹⁹⁶

¹⁸³ Kort, Grafelijke lenen in de Alblasserwaard (1997), blz. 34-35 (leen 34).

¹⁸⁴ Van Mieris III, blz. 241, d.d. 13-5-1369.

¹⁸⁵ Van Mieris III, blz. 244, d.d. 22-11-1369; Kort, Leenkamer Teilingen (1988), blz. 652 (leen 3).

¹⁸⁶ Kort, Leenkamer Voorne (1977), blz. 409-410 (leen 80).

¹⁸⁷ Hoek, Schieland, blz. 340.

¹⁸⁸ Dirk Willem Nibbelink, *Handvesten en oorkonden betreffende de Regtsgeschiedenis van den Zwijndrechtschen Waard* (Leiden, 1860), blz. 63-64, regest 70, d.d. 11-2-1376.

¹⁸⁹ Drossaers, Domeinraad II, regest 370, d.d. 20-9-1372.

¹⁹⁰ Helaas (nog) geen afbeelding van het zegel kunnen verkrijgen.

¹⁹¹ Kort, Leenkamer Teilingen (1988), blz. 653 (leen 3).

¹⁹² Hoek, Grafelijke domeinen, blz. 148, 149, 150 en 151.

¹⁹³ Drossaers, Domeinraad I, regest 725, d.d. ca. 1377 (des donredaghes voor Sente Servaesdach). Zie voor wat betreft het geschatte jaartal de toelichting bij het regest. Indien het jaartal 1377 juist is dan is de datum 7-5-1377.

¹⁹⁴ Prevenier, Dagvaarten II, blz. 268-279, d.d. 14-2-1378.

¹⁹⁵ Groesbeek, Liesveld-1, kolom 282.

¹⁹⁶ Kort, Grafelijke lenen in de Alblasserwaard (1997), blz. 34-35 (leen 34).

Op 28 mei 1380 wordt heer Herbaren, heer van Liesveld, met lijftocht voor Elisabeth van Liesveld, zijn vrouw, beleend met de visserij in de Lek, strekkende van Schoonhoven nederwaarts tot Oud-Ammers, behalve het deel van de visserij van Cochem.¹⁹⁷ Bij het opmaken van het huwelijkscontract op 4 juli 1383 van Gerrit van der Woerd (zie hiervoor) bestemt heer Herbaren van Liesveld zijn huis en leengoederen voor zijn neef en zal daartoe de nodige formaliteiten vervullen.¹⁹⁸

Op 26 juli 1383 bepaalt heer Herbaren, heer van Liesveld, neef van de leenheer, getrouwd met Elisabeth, dat het gerecht Ammersgraafland en Achterland, met de ban en boeten, cijns en $\frac{2}{3}^e$ van de tienden, eventueel zullen komen op Gerard van der Woerd, zijn neef, getrouwd met Sofia, zuster van de heer van Heukelum.¹⁹⁹

Ruwaard Albrecht beslecht op 18 juli 1384 een geschil, die tien edelen, w.o. genoemd heer Herbaren van Liesveld, hebben met de heer van de Lek en van Breda over de uitwatering door hun landen.²⁰⁰ Heer Herbaren van Liesveld draagt op 26 juni 1385 zijn huis te Liesveld met zijn toebehoren op aan hertog Albrecht en ontvangt het weer op zekere voorwaarden in leen terug. Als hij zonder wettige erfgenamen overlijdt zal het huis vererven op Gerrit van der Woerd of bij eerder overlijden op diens kinderen bij Jonkvrouwe Sophia. Als Gerrit van der Woerd geen kinderen nalaat zal het goed vererven op de rechte erfgenamen van heer Herbaren.²⁰¹ Vervolgens bepaalt hij ten overvloede op 2 september 1385 dat het huis en hofstad te Gelkenes eventueel zal komen op Gerard van der Woerd. Heer Herbaren van Liesveld is overleden voor 17 juni 1386 als Gerard van Heemskerk (= van der Woerd) met het huis en de hofstad te Gelkenes wordt beleend.²⁰²

Op 11 november 1391 wordt door hertog Albrecht bepaald dat er een nieuwe watergang vanuit de Alblas lopende door Blokweer en Nieuw-Lekkerland en uitkomende op de Lek zal worden gemaakt, waarbij de ambachten van 'heer Herbare van Liesvelt, Willem van Naeltwijck, ende Jan van de Merwede Heer Florisz.' te Sliedrecht gebruik zullen maken van de nieuwe watergang.²⁰³ Het betreft hier een postume vermelding van heer Herbaren van Liesveld; zie de hiervoor behandelde oorkonde van 22 november 1369. Na zijn overlijden is de het gerecht Niemandsvriend teruggevallen aan de leenheer, Daniel VII van der Merwede.²⁰⁴ Hij beleent op 11 juli 1394 Arnout van Lokhorst, zijn neef, met het ambacht Oversliedrecht, gelegen tussen de kerk van Sliedrecht en Matena (= Papendrecht).²⁰⁵

¹⁹⁷ Kort, Leenkamer Blois (1985), blz. 524 (leen 248).

¹⁹⁸ Ven Mieris III, blz. 401.

¹⁹⁹ Kort, Leenkamer Arkel-4 (1985), blz. 67 (leen 9).

²⁰⁰ Van Mieris III, blz. 313-417, d.d. 18-7-1384; Drossaers, Domeinraad II, regest 417, d.d. 18-7-1384.

²⁰¹ Van Mieris III, blz. 401, d.d. 4-7-1383.

²⁰² Kort, Grafelijke lenen in de Alblasserwaard (1997), blz. 34-35 (leen 34).

²⁰³ Van Mieris, blz. 583, d.d. 11-11-1391.

²⁰⁴ Lenselink, De heren van der Merwede, blz. 37. [Zie: bijlage 2]

²⁰⁵ Kort, Leenkamer Merwede (1978), blz. 23 (leen 33).

Bijlagen

1. Verzoek aan het kapittel van Oudmunster om Herbaren Florekenszoon te belenen met hun visserij in de Lek, d.d. 8-4-1317.²⁰⁶

Geachtighen luden, ende wizen, onzen zonderlinghen vrienden, den dekenen ende den ghemenen capittel van Oudemunster tUtrecht. Wi Jan Bertoud, here van Helmond, ende Elyzabet vanden Berghe, ghezellinne des vorgheuoemden heren Jans Bertouds, saluut ende alle vrienſcap. Wi doen ju tewetene, dat wi ghegheven hebben Hereberne Florekens zone, die viſſcherije indie Lecke, van Scoenhoven nederwerd tote oude Ammerskerke toe. In aldien rechte dat wi die viſſcherije van ju plaghen te hebben, ende wi draghen ju die viſſcherije op met dezen openen brieve tot Hereberens behoef Florkens zons die vorgheuoemt is ende ende bidden in vriendelic, dat ghi hem die viſſcherije verlijen wilt. In aldien rechte, ende in dien ſelven pachter dat wi die van ju plaghen te hebben. In orconde deze brieve bezeghelt met onze zeghelen. Ghegheven in tJaer ons heren dertienhondert ende zeventiene des vridaghen nae paeschdach.

2. Overdracht van de gerechten van Ammers-Graafland en Achterland, d.d. 10-4-1317.²⁰⁷

Johan, heer van Arkel, oorkondt dat ‘onsen lieve neve Herberen van den Bergh’ hem heeft opgedragen het gerecht van Ammers Gravelant en van den Afterlande en dat hij vervolgens Herberne Florkenssone ‘onse neve’ daarmee heeft beleend.

3. Belofte door Herbaren van den Bergh om zijn eigen goed niet te vervreemden, d.d. 12-4-1317.²⁰⁸

Allen den ghenen die desen brief zullen sien of horen lesen doe ic teverstane Harbaren van den Berghe dat ic gheloeft hebbe ende ghelove enen hoghen edelen moghenden man, minen lieven here Willaem grave van Henegouwen etc., dat ic mijn eyghenlike goet nyet warloys warden en sal noch versetten noch vercopen eer ic minen lieven here voergheuoemd op ghedraghen hebbe van minen eygheliken ghoede alse vele alse heren Simon van Benthem redene duncket, baeliu van Zuytholland, of enen anderen ghoeden man deder mijn here voers. toe set, van dien verbreke dat min here heft an graisland dat ic vercoft hebbe. Ende omme dat ic dit wittelike ende wel houden wille ende niet verbreken, so hebbe ic desen brief bezeghelt met minen zeghele. Ghegheven als men scrieft ons Heren jare M^o CCC ende seventiene, des dinxendaghe na Beloken Paeschen.

4. Overdracht van de gerechten van Gelkenes en half-Nieuwpoort, d.d. 22-4-1317.²⁰⁹

Jtem enen brief Herberens van den Berghe vanden gerechte van Gelkenesse ende half die Nuwepoerte, also alst gelegen is mitten veerscepen ende al datter toehoert, ist opten lande ende jnden water, dat Herberen voirseit quytscout ende opdroech Ghert van Voerne, heren Stevens zoen van Voirne, dair hijt of te houden plach, tot behoef Herberen Floerkens zone, diet voirt van hem ontfinck, gelijck dair of die brieve, gegeven jnt jaere XIIIc ende XVII, svridages voir sinte Georgius dach jnhouden ende begripen.

5. Opdracht en belening van het huis te Liesveld door Herbaren Florekensz., d.d. 22-6-1319.²¹⁰

²⁰⁶ HUA, Archief Kapittel van Oudmunster, inv.nr. 1594-1, d.d. 8-4-1317.

²⁰⁷ Groesbeek, Liesveld-1, kolom 277.

²⁰⁸ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 289, fol. 8v, resp. 290, fol. 12, d.d. 12-4-1317.

²⁰⁹ NA, Archief Graven van Holland, inv.nr. 712, fol. 23v-24, d.d. 22-4-1317.

²¹⁰ NA, Archief Graven Holland inv.nr. 401, fol. 1v, no. 2, resp. 402, inv.nr. 1v, no. (...), d.d. 22-6-1319.

Harparen Flerckijns sone hevet minen here ghegheven te rechten eyghen zijn huys, dat is thuis te Liesvelt, ende twerf daerd op staet in Ghelkanisse, ende dat hevet mijn here hem weder ghelient tote enen erflene niet te versterven bi ziere lettre, die ghegheven was tote Dordrecht des vridaghes voer sinte Jans dach te middezomer int jaer van neghentiene.

Van Herberen quamt up heren Aernd zinen zone, van dien quamt up heren Herper heren Aernts zone, van dien voert quamt up zijre dochter ende die starf jong, ende quam up heren Herper die nu is anno 1368.

6. Belening van Herbaren van Liesveld, ridder, met het huis te Tulle, d.d. 11-7-1332.²¹¹

Allen den ghenen die desen brief sellen sien of horen lesen, doe ic verstaen Hertbaren van Liesvelt, ridder, met kennisse dier waerheyt dat ic gheloeft hebbe ende ghelove by desen brieve met goeden trouwen dier stat van Vtrecht myen hues the Tulle dat my miin here van Vtrecht hevet done leveren. Ende ic van hem houde so voirwaren sal dat daer gheen scade hoer noch den hoeren afghescien en sal. Indien oerloghen die si heft met mynre here van Vtrecht tyeghens heren Willaem van Duvenvoerde, ridder, Henrike van der Lecke, ende hoer helpers, sonder alrehande archeyrt. In oerconde des briefs bezeghelt mit minen zeghel. Ghegheven int jaer ons heren dusedent driehondert tve ende dertich dies zaterdaghes na Sinte Martins dach in den zomer.

7. Elias van Woudenberg doet afstand van het goed en gerecht Hoevelaken, d.d. 25-7-1333.²¹²

Allen den ghenen die desen brief zellen zien of horen lesen doe wi verstaen Eliaes van Woudenberch, Johan siin sone, ende Agnete, siin wief, met kennesse der waerheyt die wy vri alle ghoet die wy houdende siin te gader of verscheyden ende sonderlinghe dat ghoet tot Hoeflaken ende dat gherichte van enen eersamen vader in goede heren Johan bisscop tUtrecht dat si in leinwer of in lieftocht den selven heren Johanne opghedraghen hebben tot siinre behoef ende siins ghestichts ende al onse recht ende antael daer af quite scelden met desen brieve in deser manire, waerd dat ic Elyaes voerseyt nyet in en quame op sente Martins dach inden winter naest comende tot Duerstede als een ghevanghen man of dat ic hem hiir een bynnen nyet ghenoech en dade van alsulker broecke als ic tyeghens hem hebbe ghedaen, so mach hi met alle den ghode ziinen vrien wille doen maer ut dat zake dat ic Eliaes voerscreven op den voerghenoemden dach weder in quame also voerscreven es of hiir en bynnen tyeghens hem ghedade van miinre broke so waren alle dese voerseiden voerwarde quiet ende so mochte wy ons ghoets ghebruken in alle manieren als wy te voeren daden ende alle dese voerseiden voerwarde hebbe wy gheloeft sonder archelist. In orconde des briefs bezeghelt met onsen zeghelen. Ghegeven int jaer ons heren dusedent driehondert drie ende dertich op sente Jacobs dach.

8. Huwelijkse voorwaarden tussen Johan van Woudenberg en Willemette, bastaarddochter van de bisschop van Utrecht, d.d. 7-4-1336.²¹³

Allen dengheenen die desen brief zien zellen of horen lesen, doe wi Elyas van Woudenbergh, knape, ende Agnese vanden Berghe, jonfrouwe van Woudenberch, ziin wiif, te wetene ende maken cond dat wi mit enen hoghen edelen man ende eerbare vader in goede onsen lieve here heren Johannes, bisscop van Utrecht, ende aen ghedraghen ziin als dat Johan, onse oudste zoen, nemen sal te wive jonfrouwe Willemetten ons heren dochter voerscreven mit dusedanre vorwarden dat wi Johan onsen zoene maken zelen ende maken onse huis van Woudenbergh mit alle zinen toebehoren, dats te verstane alle onse gherichten, tyenden, alle onse leen dat wi van heren houden, onse manne die van ons verleent ziin, onse erve, onse eyghengoed ende algoed dat wi hebben, ende alle loessinghe van goeden die wi verset hebben Johan onsen zoene vrilic te bliven, ende zinen rechte ernamen sonder enighe conne weder seghen van ons of van enich onser ernamen, behoudens mi Elyaes der liiftocht anden voerseiden goede ende oec behouden Agnesen, minen wive, der liiftocht die ic hoer ghemaect hebbe. Ende deze vorseide huse,

²¹¹ HUA, Stad Utrecht, raad 1122-1577, inv.nr. 368, d.d. 11-7-1332.

²¹² HUA, Archief Bisschoppen, inv.nr. 162, d.d. 25-7-1333.

²¹³ HUA, Archief Bisschoppen, inv.nr. 163-2, d.d. 7-4-1336.

man ende goede, sel wi tot Johans behoef vorseit opdraghen ende hem daer in stedighen binnen enen halven jaer na dien dat hi jonfrouwe Willemetten te bedde neemt. Voerd ziine vorwarden dat wi Johan onsen zoene voerscreven te hans maken zelen hondert pond suarter tornaisen siaers, die hi vrilic ierlix opburen sal ande goeden zekeren goeden. Also dat den here van Yselsteine ende heren Arnoude, zine zoene, dunct dat hi wael bewaerd sin ende tot solken steden daert ons dese twee heren maken. Voerd sel wi hem te hands opdraghen ende gheven alsulc recht ende goed als die van Loesden nu in besit ziin, ende ons een wile onthouden hebben Johan onsen zoene vrilic te bliven. Voerd sal wi Johan gheven alle loessinghe van goede die wi verset hebben hem oec vrilic te bliven. Voerd sel wi jonfrouwe Willemetten voerscreven gheven ende bewisen veertich pond suarten tornaisen jaerlix voer haer medeghave in goeden zekeren eyghenen goede binnen ende halve iaere na desen daghen also datten here van Yselsteine ende heren Arnoud, zine zoene, duncken sal tot si daer mede wael bewaerd sin ende dese voerseide veertich pond siaers salsi erven na haerre doet op haer recht erfname, naden recht vanden lande. Voerd sel wi haer maken binnen enen halven iaer na desen daghe veertich pond siaers der voerscreven moenten (munten?) te recht liiftocht. Also dat mense haer mit ghene landrecht breken en mach. In orconde al deser vorwaerde so heb wi Elyaes ende Agnese voersiet desen brief bezeghelt mit onsen eyghenen zeghelen. Ghegheven ende ghedaen int iaer ons heren dusent drie hondert ende ses ende dertich de zondaghes na beloken Paeschen.

9. Leenbrief van Otto, heer van Arkel, d.d. 11-11-1363.²¹⁴

Wi Otte, here van Arkel, maken cond allen luden die desen brief zullen sien of horen lesen, dat wi verleyt ende verleent hebben, verlyen ende verlenen, heren Otten van Hokelem Herbarens zoen, onsen lieven neve, alle onse corentyende die wi inden gherichte van Borchmalsen hebben ende onse coppeltyende die aen Burenmalsenreside gheleghen is, elcs met allen sinen toebehoren, van ons tot enen rechten onversterfeliken lene erflijc te houden, te verheerghewaden met enen ponde alzulcs payments als inder tijt ghemeynliken ghenthaftich is. In aldusdanighen vorwarden dat her Otte van Hokelem voerscreven noch siin erfghenamen na hem alle dese voerghenoemde tyenden verboren noch versuimen en mach noch en moghen tieghens ons of tieghens onsen erfghenamen na ons in gheenre manieren. Voert so gheloven wi heren Otten voernoemt of dat sake ware dat hi of siin erfghenamen na hem alledese voersyede tyenden of elx van hem yemant vercopen of versetten wouden, dat wese of onse erfghenamen heren tot Arkel dien verlyen ende verlenen zullen in zulken recht alse her Otte van ons houdt ende voerseyt is sonder archeyt. Voert gheloven wi heren Otten voerscreven dat wi hem houden zullen in allen den voerghenoemden tynden ende die waren, ende hem ende sinen erfghenamen na hem alle voer commer ende voerplicht daer af te doen, die hem daer af comen mach van onser wegghen of die wi of onsen voervaderen daer op ghemaket moghen hebben in enigherande manieren. In kennissen der waerheyt so hebben wi onsen zeghel voer aen desen brief ghehanghen ende om die mere sekerheyt dat wi willen dat heren Otten ende sinen erfghenamen alle alle²¹⁵ dese voerscreven vorwarden onverbroken bliven ende vast ende stede ghehouden worden so hebbe wi ghebeden onsen ghemenen poerters van Ghorinchem, ende van Lederdam, dat sijt met ons gheloven den voerseiden heren Otten alle dese voerscreven vorwarden te houden ende te doen houden tot erfliken ende eweliken daghen dat wi wille om beden wille ons liefs heren voerscreven ende hebben onse zeghelen mede aen aen²¹⁶ desen brief ghehanghen. Ende wi Otte, here van Akel, voerscreven gheloven onsen poerten voernoemt scadeloes te houden. Hier over waren onse trouwe manne dats te weten her Herbaren van Liesvelt, ridder, Florens van Dalem ende Heynric Cnobbout, cnapen. Ghegheven int Jaer ons heren dusent ·ccc· drie ende tsestich op ziinte Martijns avond inden winter.

²¹⁴ Hoge Raad van Adel, Familiearchief Mathenesse inv.nr. 897, d.d. 11-11-1363.

²¹⁵ Er staat twee keer achterelkaar 'alle'.

²¹⁶ Er staat twee keer achterelkaar 'aen'.

Verwijzingen naar gedrukte bronnen en literatuur

Corpus Sigillorum Neerlandicorum. *De Nederlandsche zegels tot 1300* ('s-Gravenhage, 1937-1940). [CSN]

Necrologium van Sint Salvator (Oudmunster) te Utrecht, in: *Archief voor de geschiedenis van het Aartsbisdom Utrecht*, 10^e deel (1882), 11^e deel (1883) 12^e deel (1884). [Necrologium Oudmunster]

J.W. Berkelbach van der Sprenkel, *Regesten van oorkonden betreffende de Bisschoppen van Utrecht uit de jaren 1301-1340* (Utrecht, 1937). [Oorkonden Bisschoppen]

Gisbert Brom, *Regesten van Oorkonden betreffende het Sticht Utrecht (694-1301)* (Utrecht, 1908). [Oorkonden Utrecht]

Godfried Croenen, *Familie en Macht. De Familie Berthout en de Brabantse Adel* (Leuven, 2003). [Berthout]

A.W.E. Dek, Bijdragen tot de genealogie van het geslacht Van Arkel, bewerkt naar aantekening van J.P. de Man, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 83 (1966). [Van Arkel]

S.W.A. Drossaers, *Het archief van de Nassauschen Domeinraad*. Eerste deel ('s-Gravenhage, 1948). Regestenlijst. [Domeinraad I]

S.W.A. Drossaers, *Het archief van de Nassause Domeinraad*. Tweede deel ('s-Gravenhage, 1955). Regestenlijst. [Domeinraad II]

B.J. Lintelo baron de Geer, De heerlijkheid van Langerak en hare rechten, in: *Verslagen en mededeelingen Vereniging tot uitgaaf der Bronnen van het Oud-vaderlandsch recht* jrg. 3 (1898). [De heerlijkheid van Langerak]

W. van Gouthoeven, *D'oude Chronijcke ende historiën van Holland (met West-Vriesland), van Zeeland ende van Utrecht* (Dordrecht, 1620). [D'oude Chronijcke]

J.W. Groesbeek, Van Liesveld, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 69 (1952). [Van Liesveld-1]

J.W. Groesbeek, Van Liesveld, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 72 (1955). [Van Liesveld-2]

Jan van Herwaarden e.a., *Geschiedenis van Dordrecht tot 1572* (Hilversum, 1996). [Geschiedenis Dordrecht]

C. Hoek, De leenkamer van de hofstad te Liesveld te Groot-Ammers, ca. 1341-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 33 (1978). [Leenkamer Liesveld]

C. Hoek, De inkomsten uit de grafelijke domeinen te Capelle aan den IJssel, Moordrecht, en Nieuwerkerk aan den IJssel, 1334-1607, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 43 (1988). [Grafelijk domeinen]

C. Hoek, Acten betreffende Schieland en Oost-Delfland, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 45 (1990). [Schieland]

P.W.A. Immink en A. Johanna Maris, *Registrum Guidonis. Het zogenaamde register van Guy van Avesnes Vorst-Bisschop van Utrecht (1301-1317). Met aansluitende stukken tot 1320* (Utrecht, 1969). [Registrum Guidonis]

Antheun Janse, *Ridderschap in Holland. Portret van een adellijke elite in de late Middeleeuwen* (Hilversum, 2001). *Adelsgeschiedenis 1*. [Adelsgeschiedenis]

B. de Keijzer, *Kastelen in de Krimpenerwaard e.o.*, in: *Historische Encyclopedie Krimpenerwaard* jrg. 29 (2005). De geactualiseerde versie daarvan is te vinden op HoGenDa. [Kastelen Krimpenerwaard]

B. de Keijzer, *Hoe kwam Jan I van Arkel aan Gorinchem?*, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 122 (2005). [Van Arkel]

B. de Keijzer, *De borgen voor Gijsbert van Amstel en Herman van Woerden* (Rotterdam, 2011). [De Borgen]

B. de Keijzer, *De Heren Van Langerak*, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 132 (2015). [Van Langerak-1]

B. de Keijzer, *De Heren Uten Goye*, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 136 (2019). [Uten Goye]

A.C.F. Koch (ed), *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*. [OHZ]

Deel I: eind van de 7^e eeuw tot 1222 ('s-Gravenhage, 1970).

Deel II: 1222 tot 1256 (Assen/Maastricht, 1986).

Deel III: 1256 tot 1278 (Assen/Maastricht, 1992).

Deel IV: 1278 tot 1291 (Assen, 1997).

Deel V: 1291 tot 1299 (Den Haag, 2005).

J.C. Kort, *Het archief van de Graven van Holland* ('s-Gravenhage, 1981). [Graven van Holland]

J.C. Kort, *Repertorium op de lenen van Langerak, 1360-1657*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 31 (1976). [Leenkamer Langerak]

J.C. Kort, *Repertorium op de lenen van de hofstede Voorne, 1199-1650*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 32 (1977). [Leenkamer Voorne]

J.C. Kort, *Repertorium op de lenen van de Merwede, 1319-1801*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 33 (1978). [Leenkamer Merwede]

J.C. Kort, *Repertorium op de lenen van de hofstede Voorne in Noord-Holland, Kennemerland, Waterland en Zeeland, 1230-1649*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 32 (1977). [Leenkamer Voorne-2]

J.C. Kort, *Repertorium op de lenen van de hofstede Montfoort*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 37 (1982). [Leenkamer Montfoort]

J.C. Kort, *De lenen van de Hofstede IJsselstein, 1310-1656*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 38 (1983). [Leenkamer IJsselstein]

J.C. Kort, *Vervalsing van een leenhof: een leen van Gerard van Voorn, 1317-1636*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 39 (1984). [Leenhof Van Voorn]

J.C. Kort, *Repertorium op de lenen van de Hofstede Arkel in het graafschap Gelre, 1283-1647*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 40 (1985). [Leenkamer Arkel-3]

J.C. Kort, *Repertorium op de lenen van de hofstede Arkel in de Alblasserwaard, 1317-1650*, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 40 (1985). [Leenkamer Arkel-4]

- J.C. Kort, Leenkamers van de Graven van Blois, 1282-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 40 (1985). [Leenkamer Blois]
- J.C. Kort, Repertorium op de Grafelijke lenen in de Krimpenerwaard, 1220-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 42 (1987). [Grafelijke lenen in de Krimpenerwaard]
- J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de Lek, 1318-1666, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 43 (1988). [Leenkamer De Lek]
- J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de hofstede Amstel, 1236-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 43 (1988). [Leenkamer Amstel-1]
- J.C. Kort, Repertorium op de lenen van de Hofstede Teilingen, 1258-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 43 (1988). [Leenkamer Teilingen]
- J.C. Kort, Grafelijke lenen in Kennemerland, 1203-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 44 (1989). [Grafelijke lenen in Kennemerland-1]
- J.C. Kort, Repertorium op de grafelijke lenen in de Alblasserwaard, 1280-1650, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 52 (1997). [Grafelijke lenen in de Alblasserwaard]
- Frans van Mieris, *Groot Charterboek der Graaven van Holland, van Zeeland en Heeren van Vriesland, beginnende Met de eerste en oudste Brieven van die Landstreeken, en eindigende met den dood van onze Gravinne, Vrouwe Jacoba van Beyere, in 4 delen* (Leyden, 1753-1756). [Van Mieris]
- P.L. Muller, *Regesta Hannonensia. Lijst van Oorkonden betreffende Holland en Zeeland, 1299-1345, die in het charterboek van Van Mieris ontbreken* ('s-Gravenhage, 1882). [Regesta Hannonensia]
- S. Muller Fz., *De registers en rekeningen van het Bisdom Utrecht, 1325-1336*. Deel I ('s-Gravenhage, 1891). [Registers en rekeningen I]
- S. Muller (e.d.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301*. [OSU]
 Deel I: 695-1197 (Utrecht, 1920).
 Deel II: 1198-1249 ('s-Gravenhage, 1940).
 Deel III: 1249-1267 ('s-Gravenhage, 1949).
 Deel IV: 1267-1290 ('s-Gravenhage, 1954).
 Deel V: 1291-1301 en supplement op de delen I-V 966-1296 ('s-Gravenhage, 1959)
- N. Plomp, Haastrecht en de Van Haestrechts, in: *Holland, Regionaal-Historisch Tijdschrift*, jrg. 7 (1975), nr. 1. [Haastrecht]
- W. Prevenier en J.G. Smit, *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de Staten en steden van Holland voor 1544*. Deel I: 1276-1433 eerste stuk: inleiding, lijsten en indices ('s-Gravenhage, 1991). RGP Grote Serie 201. [Dagvaarten I]
- W. Prevenier en J.G. Smit, *Bronnen voor de geschiedenis der dagvaarten van de Staten en steden van Holland voor 1544*. Deel I: 1276-1433 tweede stuk: teksten ('s-Gravenhage, 1987). RGP Grote Serie 202. [Dagvaarten II]
- F.J. van Rooijen, Het register van het Kapittel van Sint Adriaan te Naaldwijk, in: *Ons Voorgeslacht* jrg. 46 (1991). [Kapittel Sint Adriaan]
- H.J. Smit, *Rekeningen der graven en gravinnen uit het Henegouwsche huis*.
 Deel I (Utrecht, 1924). [Rekeningen VI]
 Deel II – nalezing (Utrecht, 1929). [Rekeningen VII]

Deel III – inleiding (Utrecht, 1939). [Rekeningen VIII]

A. Telting, Oude rechten van Nieuwpoort, in: *Verslagen en Mededelingen Vereniging tot Uitgave bronnen van het oud vaderlands recht* 4e deel (1899). [Nieuwpoort]

P.G.F. Vermast (†), Van Liesveld, in: *De Nederlandsche Leeuw* jrg. 71 (1954). [Van Liesveld]

Internet

Registers van de Hollandse grafelijkheid, 1299-1345. Bewerking van ruim 3.500 oorkonden openbaar te raadplegen op de website van het Huygens ING (www.huygens.knaw.nl).

Repertoria op de leenkamers. Alle bewerkingen (repertoria) van leenkamers, ook de niet gepubliceerde, zijn voor iedereen openbaar te raadplegen op de Hollandse Genealogische Databank (www.hogenda.nl).

Collectie Groesbeek. De collectie Groesbeek bestaat uit een kaartsysteem, dat is samengesteld tussen 1925 en 1994 door mr. J.W. Groesbeek, vooral van belang bij onderzoek in de provincie Noord-Holland en openbaar te raadplegen (www.collectiegroesbeek.nl).